

Μακεδονικά

Τόμ. 1

Η Μακεδονική Λεγεών κατά το 1821

I. K. Βασδραβέλλης

doi: [10.12681/makedonika.9120](https://doi.org/10.12681/makedonika.9120)

Copyright © 2016, I. K. Βασδραβέλλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βασδραβέλλης I. K. (2017). Η Μακεδονική Λεγεών κατά το 1821. *Μακεδονικά*, 1, 77–107.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.9120>

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΛΕΓΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 1821

Ἡ Ἑλληνικὴ ἑπανάστασις τοῦ 1821, ἐκ τῶν μεγαλύτερων κατορθωμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, εἶχε χαρακτηριστὰ πανελληνίον. Τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν ἀλήθειαν, ὅσονδῆποτε καὶ ἂν ἠγνόησαν ἀδαεῖς καὶ ἀμελεῖς ἱστοριογράφοι, ἀποκαλύπτουν τόσον ἡ ἔκτασις τοῦ ἐκραγέντος ἀγῶνος, ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως ἕως τὴν Κρήτην, ὅσον καὶ τὰ κατὰ καιροὺς δημοσιευόμενα ἀνέκδοτα ἱστορικὰ κείμενα. Μεταξὺ τῶν ἀνεκδότων τουρκικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἱεροδουκείου τῆς Βεροῦαιας, ἅτινα λίαν προσεχῶς δημοσιεύω εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν βραβευθεῖσαν ἐργασίαν μου, ὑπάρχει καὶ τὸ ὑπὸ χρονολογίαν 30 Ρετζέπ 1236 (= 3 Μαΐου 1821) αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον, τὸ ὁποῖον μεταξὺ ἄλλων διαλαμβάνει τὰ ἑξῆς: «*Τὸ ἐν Μολδαβία κίνημα τῶν ἀπίστων καὶ κατηραμένων Ἑλλήνων, μεταδοθὲν εἰς τὰς πέραν τῆς Θεσσαλονίκης χώρας, προσεκάλεσε τὴν ἀναρχίαν καὶ τὸν ἀναβρασμὸν μεταξὺ τῶν ἐκεῖ κατοίκων. . . . Ἐκ τῶν γεγονότων τούτων ἀπαξ ἔτι κατεδείχθη ὅτι ἡ ἑπανάστασις αὕτη τῶν ἀπίστων, φέρουσα γενικὸν χαρακτήρα, ἔχει ἐξυφανθῆ καὶ προσχεδιασθῆ κατόπιν συνεννοήσεως ὀλοκλήρου τῆς φυλῆς αὐτῶν*».

Ἡ ἐκρηξίς λοιπὸν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Μακεδονίᾳ, ἔργον τοῦ μεγάλου πατριωτισμοῦ τῶν τέκνων τῆς ἀλλὰ καὶ τῆς Ἰδέας τῶν Φιλικῶν, ἡ ὁποία διὰ Μακεδόνων διεδόθη καὶ ἐκαρποφόρησεν ἐδῶ, ἀποτελεῖ μίαν τῶν ἐνδόξων ἀλλὰ καὶ τραγικῶν σελίδων τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀρξάμενη ἐν τῇ Χαλκιδικῇ τὴν 23 Μαρτίου 1821 ὑπὸ τὸν Σερραῖον τραπεζίτην καὶ μεγαλέμπορον Ἐμμανουὴλ Παπᾶν ἑτεροματίσθη περὶ τὰ τέλη Μαΐου τοῦ 1822 ἐν Βεργίῳ, Ὀλύμπῳ καὶ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ. Διήρκεσε δηλαδὴ περὶ τοὺς δεκατέσσαρας μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους ἔλαβον χώραν γεγονότα ἐξαιρετικὰ καὶ θυσίαι ἀπαράμιλλοι¹⁾. Τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἐπέφερον ὁ ἀντιπερισπασμὸς καὶ ἡ καθήλωσις ἐν Μακεδονίᾳ σοβαρῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων προσοριζομένων νὰ καταπνίξουν τὴν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι ἐπανάστασιν ὑπῆρξεν εὐεργετικὸν καὶ ὅλως σημαντικὸν διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἔδωκε τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν εἰς τοὺς ἐν τῇ Νοτίῳ Ἑλλάδι νὰ ὀργανώσουν τὸν ἀγῶνα καλύτερον.

1. Τὰ γεγονότα ταῦτα πραγματεύομαι ἐκτενέστερον εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν λίαν προσεχῶς κυκλοφοροῦν ἔργον μου: *Οἱ Μακεδόνες κατὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας (1796 - 1832)*.

Ότε δὲ ἡ Μακεδονία, πανταχόθεν βαλλομένη καὶ ἀλλαγῶν μὲν ἀμυνομένη ἀλλαγῶν δὲ θριαμβεύουσα καὶ ἐν τέλει ὑποκύπτουσα πρὸ τοῦ τεραστίου ἐχθρικοῦ ὄγκου, ἐθυσιάζετο χάριν τοῦ ὑπολοίπου ἔθνος, οἱ ἐναπολειφθέντες ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς πολεμιστῶν ἐγκαταλείποντες μὲ βαρυσταλοῦσαν τὴν ψυχὴν τὸ προσφιλὲς ἔδαφος τῆς ἰδιαιτέρας τῶν πατρίδος κατῆλθον εἰς τὴν κάτω τοῦ Ὀλύμπου Ἑλλάδα, ἵνα ὁμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων συνεχίσουν τὸν μετὰ τοσοῦτων θυσιῶν ἀρξάμενον ἀγῶνα.

Τὴν δρᾶσιν ταύτην τῶν τέκνων τούτων τῆς Μακεδονίας, ἣτις ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς ὅλης ἐνεργείας τῶν Μακεδόνων, ἐκθέτομεν εἰς τὴν παροῦσαν μας μελέτην.

1. Ἡ κάθοδος τῶν Μακεδόνων εἰς τὴν Στερ. Ἑλλάδα καὶ τὰς Σποράδας

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐπαναστατικῶν ἐρεισμάτων τῆς Χαλκιδικῆς, τοῦ Βερμίου καὶ τοῦ Ὀλύμπου οἱ ἐναπολειφθέντες ἐκ τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἀρκετοὶ πολεμιστὰι συνεκεντρώθησαν εἰς τὰ κρησφύγετα τοῦ Ὀλύμπου. Κατ' ἀρχὰς ἀπεφασίσθη ἡ διατήρησις τοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην καὶ ἤρξατο στρατολόγησις ἀνδρῶν ἐκ τῶν ἐλαχίστων περιφερειῶν, αἵτινες εἶχον διαφύγει τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν. Περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου ἡ δύναμις αὕτη τῶν συγκεντρωθέντων, δρώσα ὑπὸ τὸν Γέρω-Καρατάσιον καὶ τὸν Διαμαντῆν, κατώρθωσε δι' εὐφυοῦς πολεμικοῦ τεχνάσματος νὰ κυκλώσῃ καὶ ἐξολοθρεύσῃ παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Μπαμπᾶ¹⁾ σημαντικὴν δύναμιν ἐκ Γεντισάρων, τοὺς ὁποίους ὁ Κεχαγιᾶς τοῦ Ροῦμελῆ Βαλεσῆ εἶχεν ἀποστείλει ἐκ Λαρίσης πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῆς Κατερίνης. Ἄλλὰ τὸ μεμονωμένον αὐτὸ γεγονός δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔξη γενικώτερα ἀποτελέσματα ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος ἐν Μακεδονίᾳ. Ὀλόκληρος ἡ χώρα εἶχε πλημμυρίσει ἀπὸ τὰς στρατιάς τοῦ Ἐμποῦ Λουμπούτ, τοῦ Χουρσίτ καὶ τοῦ Μπεχλιβάν Μπαμπᾶ, τὰ μαχητικὰ κέντρα εἶχον καταστραφῆ καὶ τὸ πλεῖστον τῶν πολεμιστῶν εἶχε θυσιασθῆ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς. Αἱ φυλακαὶ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Βεροῖας ἦσαν πλήρεις Ἑλλήνων, αἱ περιουσίαι εἶχον διαρπαγῆ

1. Ὅρα παρὰ ΠΟΥΚΕΒΙΛ, Ἱστορία τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος, Μετάφρ. Χ. Ζυγοῦρα, σελ. 635 καὶ 639. Ὁ συγγραφεὺς ὑποστηρίζει ὅτι ἡ τουρκικὴ δύναμις, ἣτις κατεστράφη εἰς Μπαμπᾶ, ἀνῆρχετο εἰς 2.000 Γιανισάρους καὶ ὅτι ὁ Καρατάσιος ἠχμαλώτισε καὶ τὸ τουρκικὸν ταμεῖον μὲ 2 ἑκατομ. γρόσια. Ἑλλείπουσιν ἕτεραι πηγαὶ πρὸς ἔλεγχον, ἀλλὰ πάντως πρέπει νὰ δεχθῶμεν μὲ ἐπιφύλαξιν τὰς πληροφορίες ταύτας καὶ ἰδίᾳ ἀναφορικῶς πρὸς τὸ χρηματικὸν ποσόν, μὴ δικαιολογοῦν τὴν πενίαν τῶν ἐκ Μακεδονίας πολεμιστῶν, ὡς αὕτη ἐξεδηλώθη μετὰ δίμηνον εἰς τὰς Βορείους Σποράδας καὶ τὴν Εὐβοίαν.

καὶ τὸ φάσμα τοῦ θανάτου ἐπλανῆτο ὀλέθριον εἰς τὴν Μακεδονικὴν γῆν¹⁾. Ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα καὶ αἱ πανταχόθεν φθάνουσαι πληροφορίαὶ παρουσίαζον ὡς ἀδύνατον τὴν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος εἰς οἰονδήποτε μέρος τῆς Μακεδονίας. Μετὰ σύσκεψιν γενομένην εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀπεφασίσθη ἡ κἀθοδος εἰς τὴν κάτω τοῦ Ὀλύμπου Ἑλλάδα πρὸς συνέχισιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγῶνος.

Ὁ Διαμαντῆς ἔχων ἰδίαν προσωπικότητα καὶ ἰδιαίτερον ἀρματολίκι, παραλαβὼν τὸν Γούλαν, Λιᾶκον καὶ Μπῆνον ἐπὶ κεφαλῆς 250 πολεμιστῶν, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Σκόπελον καὶ τὴν Σκιάθον, ὁ δὲ Καρατάσιος, ὁ μᾶλλον ἐπιφανὴς ἐκ τῶν Μακεδόνων ἀρχηγῶν, μὲ ὑπαρχηγὸν τὸν Γάτσον καὶ τοὺς ἀρματολοὺς Δοιμπιώτην, Συρόπουλον, Λάζον, Κώταν καὶ μὲ πρωτοπαλλήκαρον τὸν Τσιάμην Καρατάσιον, ἠγούμενος 300 πολεμιστῶν διήλθε τὴν Θεσσαλίαν καὶ κατηβύβηθη πρὸς τὸν Ἀσπροπόταμον. Ἐγκαταστήσας εἰς τὸ χωριὸν Μερόκοβον τοὺς συγγενεῖς του καθὼς καὶ τὰς οἰκογενεῖας τῶν συναγωνιστῶν του²⁾, συνέπραξε μὲ τὸν Καραϊσκάκην καὶ τὸν Ράγκον εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν Ἀγρῶρων ἐπὶ τὰ τουρκικὰ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα καὶ ἀκολούθως ἐπὶ κεφαλῆς 300 Μακεδόνων κατηβύβηθη εἰς τὸ Μεσολόγγι, τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου.

Μέρος ὁσαύτως Μακεδόνων πολεμιστῶν καὶ ἐθελοντῶν, ὡς συνέβη μὲ τοὺς Θράκας καὶ τοὺς Μικρασιάτας, προερχόμενον ἐκ διαφόρων περιφερειῶν τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ ἑξωτερικοῦ, ἀφικνούμενον περιοδικῶς εἰς τὴν Πελοπόννησον³⁾ ἰδίως ἐκεῖ ἔνθα εἶχε μετατοπισθῆ τὸ κέντρον τοῦ ἀγῶνος, ἐστρατολογήθη ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου καὶ ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα τῆς συστάσεως τοῦ τακτικοῦ σώματος ὑπὸ τὸν Παλέσαν καὶ Κουβερνάτην⁴⁾. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, γράφει ὁ φαλαγγάρχης τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ

1. Παρατίθενται ἐνταῦθα ἀποσπάσματα τοῦ ὑπομνήματος, ὅπερ ὑπέβαλεν ὁ Καποδίστριας ἐκ Γόρου τὴν 16)22 Νεβρίου 1828 εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν προστατῶν Δυνάμεων. Πρβ. Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, *Τὸ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος τόμ. ΙΑ Παράρτ.* σελ. 253, 283, 284. «... Κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1821) συνέβησαν φονικώταται μάχαι εἰς Σιδηροκασίαν (;) καὶ εἰς τὸ στενὸν τοῦ Ρεντινοῦ (γρ. Ρεντίνα - Μπογάζ), ἐναντίον μεγαλωτάτων δυνάμεων ἐλθουσῶν ἐκ Κων/πόλεως... Διὰ νὰ κυριεύσουν τὴν Κασσάνδραν οἱ Τοῦρκοι ἔχασαν περισσοτέρους τῶν 15 χιλ. ἀνθρώπων... Ἡ Μάχη τῆς Νισούσσης εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον φονικὰς, τὰς ὁποίας ἔχει νὰ φέρῃ ἡ Ἱστορία μας. Οἱ Τοῦρκοι ἔχασαν ὑπὲρ τὰς 14 χιλιάδας ἀνθρώπους... μέγα μέρος τῶν οἰκογενειῶν ἔγινε παρανάλωμα τῆς μαχίρας ἢ τῆς ἐσχάτης ἐνδεῖας... Οἱ Ὀλύμπιοι ἔλαβον τὰ ὄπλα περὶ τὰ τέλη Μαρτίου 1822, ἠνώθησαν μετ' οὐ πολὺ μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Νισούσσης καὶ συνεμέθεξαν τῆς τύγης τῆς... (Ἴδε τοῦ αὐτοῦ περὶ πληθυσμῶν, περιουσιακῶν στοιχείων κλπ. σελ. 271, 272, 281, 304).

2. Βλ. Ν. ΚΑΣΟΜΟΥΛΗ, Ἐνθυμῆματα στρατιωτικά, τόμ. Α', σ. 254 καὶ ὑποσ. δ.

3. Πρβλ. ΧΡ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, Ὁ τακτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ 1821 - 1833. Ἀθῆναι 1901 Γ' ἔκδοσις σελ. 25.

μετέπειτα συνταγματάρχης Χ. Βυζάντιος ¹⁾), « ὑπῆρξαν ἑξαιρετικοὶ πατριῶται, ἀφιλοκερδεῖς, καρτερικοὶ εἰς κακουχίας καὶ στερήσεις, ἀνδρεῖοι ἐν πολέμῳ καὶ εὐπειθέστατοι. Ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν Πατρίδα· μὴ ἔχοντες ἐνταῦθα οἰκείους ἢ γνωρίμους, εὗρον καταφύγιον ἐντιμον εἰς τὸ τακτικὸν Σῶμα . . . ».

Κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1822 ὁ ἡγέτης τῆς Δυτ. Ἑλλάδος Ἄλ. Μαυροκορδάτος ἐξεστράτευσε ἐναντίον τοῦ Μεχμέτ Ρεσὶτ καὶ τοῦ Ἰσμαὴλ Πλιάσσα, οἵτινες, κατερχόμενοι πρὸς τὸ Μεσολόγγιον, εἶχον πολιορκήσει τὴν Κιάφραν. Μετὰ γενομένην σύσκεψιν εἰς τὸ Κομπότι τὴν 21 Ἰουνίου ²⁾ ὁ Μπότσαρης μὲ 300 Σουλιώτας, ὁ Καρατάσιος μὲ 300 Μακεδόνας καθὼς καὶ ὁ Ἴσκος καὶ ὁ Βλαχόπουλος μὲ δύναμιν ἐν συνόλῳ 1200 πολεμιστῶν ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Πλάκαν, εἰς δὲ τὸ Κομπότι παρέμειναν ὁ Ντόβας, ὁ Πεταλούδης καὶ ὁ Γκολφῖνος μὲ τοὺς Αἰτωλοακαρνανάνας.

Τὸ ἐκστρατευτικὸν σῶμα εἰς τὸ ὅποιον μετεῖχεν ὁ Καρατάσιος, ἐπιτεθὲν αἰφνυδιαστικῶς κατὰ τῆς Πλάκας διέλυσε καὶ κατέσφαξε τὴν Τουρκικὴν φρουράν, προχωρῆσαν δὲ πρὸς τὸ Σίδερο, εὐρέθη ἀντιμέτωπον πρὸς τριπλασίαν ἐχθρικὴν δύναμιν. Οἱ Ἕλληνες καταλαβόντες τοὺς ὑπερκειμένους βράχους τῆς ὄρεινῆς αὐτῆς τοποθεσίας προσέβαλον τοὺς Τούρκους ἰσπεῖς δυσχερῶς κινουμένους εἰς τὴν ἀκατάλληλον δι' ἰπτικὸν ταύτην τοποθεσίαν, ἐφόνευσαν 180 ἐξ αὐτῶν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των καὶ τελικῶς τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν. Ἄλλ' οἱ ἐχθροί, λαβόντες ἐνισχύσεις, ἀντεπετέθησαν, ἐξετόπισαν τὸν Κουτελίδαν καὶ ἠνάγκασαν τὸν Γρίβαν καὶ τὸν Ἴσκον νὰ ὑποχωρήσουν. Μόνος ἐξ ὧνων ὁ Καρατάσιος ³⁾ ὄχι μόνον κατῶρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὴν κατεχομένην θέσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ συλλάβῃ αἰχμαλώτους 150 Γενιτσάρους καθὼς καὶ 5 Μπέηδες· τελικῶς φοβούμενος κύκλωσιν μετέβη εἰς συνάντησιν τῶν ἄλλων φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας.

Οἱ ἀρχηγοὶ ἑξαιρουμένου τοῦ Βαρνακιώτη, ὅστις ἀπέφυγε νὰ συγρουσθῆ πρὸς τοὺς Ἀλβανούς, προοίμιον τοῦτο τῆς περιέργου μετέπειτα διαγωγῆς του, συνεκεντρώθησαν καὶ πάλιν παρὰ τὴν Πλάκαν, τὴν ὁποίαν κατεῖχον σθεναρῶς οἱ γενναῖοι Σουλιῶται τοῦ Μ. Μπότσαρη.

Τὴν 30 Ἰουνίου ἰσχυρότατος στρατὸς ἐκ 10 000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ἀχμέτ Βρυώνην, ἀποτελούμενος ἀπὸ Γκέκηδες καὶ Τόσκηδες, προσέβαλε τὸ Ἑλληνικὸν σῶμα εἰς τὴν Πλάκαν. Ὁ ἐμπειροπόλεμος Ἀλβανὸς ἡγέτης κατῶρθωσε νὰ δημιουργήσῃ ρῆγμα καὶ κατὰ τὴν 4ην ἡμέραν τῆς μάχης νὰ εἰσχωρήσῃ μεταξὺ Μπότσαρη, Βλαχοπούλου καὶ Μπουκουβάλα, παραλύσας οὕτω τὴν ἄμυ-

1. Τοῦ αὐτοῦ ἐν σελίδι 52. Ἑλλείπουσι πηγαὶ πρὸς παρακολούθησιν τῆς ἀτομικῆς δράσεως τῶν ἐκ Μακεδονίας καταγομένων τακτικῶν τοῦ Ἀγῶνος.

2. Πρὸβλ. ΔΙΟΝ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ, Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, τόμ. Ε. σελ. 94 - 97.

3. ΠΟΥΚΕΒΙΑ, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀναγεννήσεως, σελ. 712.

ναν τῶν Ἑλλήνων. Προκειμένου νὰ διαταχθῇ ὑποχώρησις ὁ Καρατάσιος, μὴ ἀνεχόμενος νὰ ἐγκαταλείψῃ ἀτάφους τοὺς 37 νεκροὺς Μακεδόνας ἐν οἷς καὶ ὁ Πέτρος Γάτσος¹⁾, κατώρθωσε πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν Ἀλβανῶν νὰ παραλάβῃ τοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰ ὄρεινά συγκροτήματα τοῦ Σουλίου. Αἱ ζημίαι τῶν Τούρκων ὑπῆρξαν μεγάλαι κατὰ τὴν τετραήμερον μάχην τῆς Πλάκας, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ σώματος ὡσαύτως σημαντικάι.

Μετὰ τὰ γεγονότα τῆς Πλάκας καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ Πέτα ὁ Καρατάσιος μὲ τοὺς πολεμιστάς του μετεστάθμευσεν εἰς τὴν Εὐβοίαν, ἡ ὁποία εὐρίσκειτο ἐν ἀναστατώσει ἤδη ἀπὸ ἑξαμήνου.

2. Τὰ γεγονότα τῆς Εὐβοίας. Τοπικιστικαὶ ἀντιζηλῖαι.

Περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου τοῦ 1822 ὁ Ἄρειος Πάγος, τὸ πολιτικὸν Σῶμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος²⁾, μὴ δυνάμενος νὰ ἔχῃ μόνιμον διαμονὴν ἕνεκα τῶν ἐπιχειρήσεων ἀλλὰ καὶ τῆς ἐχθρότητος τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου³⁾, ἀπέστειλεν εἰς τὰς βορείους Σποράδας, ἔνθα εὐρίσκοντο πολλοὶ Μακεδόνες ὑπὸ τὸν Διαμαντὴν Νικολάου, τὸν ἀρεοπαγίτην Θεόκλητον Φαρμακίδην, ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν μεταφορὰν τῶν Μακεδονικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Εὐβοίαν. Ὁ Διαμαντῆς ὅμως ἀπουσίαζεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, ἔνθα εἶχε μεταβῆ πρὸς παραλαβὴν τῶν οἰκογενειῶν καὶ 150 πολεμιστῶν, οἵτινες εὐρίσκοντο διασκορπισμένοι εἰς τὰ δάση⁴⁾, ὥστε μόνον 600 περίπου Μακεδόνας κατώρθωσε νὰ μεταφέρῃ ὁ Φαρμακίδης εἰς τὴν Εὐβοίαν μὲ τὸ πλοῖον τοῦ Χατζηβισβίτζη ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Μπίνον, Λιάκον καὶ Καρακώσταν. Οὐχ ἤττον ἡ μικρὰ αὕτη δύναμις κατώρθωσε νὰ ἐκτοπίσῃ μετὰ κρατερὰν μάχην τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὰ Βρουσάκια τῆς Χαλκίδος καὶ νὰ μεταδώσῃ τὸ ἀπωλεσθὲν θάρος εἰς τοὺς ἐντοπίους, οἵτινες ἤρχισαν πυκνοῦντες τὴν δύναμιν τοῦ Διαμαντῆ. Δυστυχῶς ἕνεκα διαφωνίας πρὸς ὠρισμένους ἐκ τῶν ἐντοπίων, τῆς κακῆς διατροφῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως χρημάτων τὸ σῶμα τοῦτο τῶν 600 πολεμιστῶν ἀπεχώρησεν εἰς Ὠρεοὺς. Ἐξ ἄλλου ὁ ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ Ἀγγελῆ Γοβγίνα περιέπλεξε τὴν

1. ΠΟΥΚΕΒΙΑ, ἐνθ' ἄν. σελ. 713.

2. Ὁ Ἄρειος Πάγος κατηρτίσθη εἰς τὰ Σάλωνα ἐν τῇ συνελείψει τῆς 15 Νοβρίου τοῦ 1821, εἰς ἣν μετέσχον καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Μακεδονίας Ἰωάννης Σκανδαλίδης, Ἰωάννης Βυζούλας καὶ Γεώργιος Ἰωάννου Κασσανδρινός. Πρβλ. Ἄ. Μάμωνκα, ἐνθ' ἄν. τόμ. Α σελ. 84, 86, 87 καὶ τομ. ΙΑ παράρτ. σελ. 329.

3. Θ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ, Ἑλλην. Ἐπανάστασις τόμ. 2 σελ. 144, 146, 153 κέξ. Πρβλ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ἀρχεῖον Μακρυγιάννη τόμ. 2 σελ. 51-59 καὶ Ἄπ. Βακαλοπούλου, ἐν Μακεδον. Ἡμερολόγιῳ ἔτ. 1939 σελ. 82 κέξ.

4. Ἀρχεῖα Ἑλλην. Παλιγγενεσίας, τόμ. 1, σελ. 496-497.

κατάστασιν, καθ' ὅσον ὁ διάδοχος αὐτοῦ Κριεζώτης δὲν ἦτο δεδοκιμασμένος εἰσέτι καὶ ἡ Εὐβοία εἶχεν ἀνάγκη ἐμπειροπολέμου ἀρχηγοῦ. Ὁ δ' ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ Πηλίου Γρηγόριος Κωνσταντᾶς τὸν Αὐγουστον μεταβὰς κατ' ἐντολὴν τοῦ Κωλέτη εἰς τὴν Σκόπελον διὰ νὰ λάβῃ μέτρα πρὸς καλυτέραν ὀργάνωσιν τοῦ κινήματος τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Θεσσαλομαγνησίας, ἔγραψεν εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τὴν 27ην Αὐγούστου 1822 ἐκ Σκιαθοῦ, ὑποδεικνύων ὡς κατάλληλον ἀρχηγὸν τὸν Διαμαντῆν, ὅστις εἶχεν ἐπιστρέψει ἐξ Ὀλύμπου¹). Τοιοῦτοτρόπως ὁ Μακεδὼν πολέμαρχος διωρίσθη γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ πρὸς τὴν Χαλκίδα τμήματος τῆς Εὐβοίας καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς Σ)βρίου, ἐπὶ κεφαλῆς ἰκανῆς δυνάμει πολέμιστῶν ἀποβιβασθεὶς διὰ τοῦ πλοίου τοῦ Χατζηβισβίτση εἰς τὰ Βουσακία, ἐπετέθη καὶ διέλυσε τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον τῆς Λιθάδας.

Ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης τοῦ Διαμαντῆ κατεφάνη πόσον χρήσιμος ἡδύνατο ν' ἀποβῆ διὰ τὴν Εὐβοίαν ἡ σύμπραξις τῶν Μακεδόνων μὲ τοὺς ἐντοπίους. Δυστυχῶς ὁμοῦς ὁ Ἄρειος Πάγος δὲν ἐπολιτεύθη καλῶς καὶ συντόμως ἤρχισαν ἀντιζηλιαὶ μεταξὺ τῶν Εὐβοέων θεωρούντων ξένους τοὺς διακεκριμένους πολέμιστάς.

Ὁ Γιαννάκης Δημητρίου καὶ ὁ Τομαρᾶς, τέως ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοπέδου τῶν Εὐβοέων, ὑποκινούμενοι ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά καὶ τοὺς προκρίτους τῆς Εὐβοίας, ἐδήλωσαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι δὲν ἀνέχονται ὡς ἀρχηγὸν τὸν ἐπήλυδα Διαμαντῆν καὶ ἔξεστράτευσαν ἐναντίον του. Ἀλλὰ καὶ ὁ Διαμαντῆς δὲν ἔμεινεν ἄπρακτος· ἀντεπιτεθεὶς εἰς τὰ Καμάρια ἐνίκησε τοὺς Εὐβοεῖς καὶ τοὺς ἐξηνάκασε διὰ τῆς Ἀταλάντης νὰ κατευθυνθοῦν πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς Στερεᾶς διὰ νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά Ἀνδροῦτσον ἐνίσχυσιν πρὸς ἐκδίωξιν τοῦ Διαμαντῆ²).

Ἡ Κυβέρνησις διατελοῦσα ἐν γνώσει ὅλων τῶν περὶ τὴν Εὐβοίαν συμβαινόντων ἐνέκρινε τὸν προβιβασμὸν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ ἀμφοτέρων τῶν Μακεδόνων ἀρχηγῶν, διορίσασα τὸν μὲν Διαμαντῆν ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας ἐναντίον τοῦ Φρουρίου τῆς Χαλκίδος, τὸν δὲ Καρατάσιον ἀρχηγὸν τῆς πολιορκίας τῆς Καρύστου μὲ πλήρη συνεργασίαν ἀμφοτέρων. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἀδύνατον τὰς δαπάνας τῆς ἐκστρατείας ταύτης ν' ἀναλάβουν τὰ ὀλίγα ἐπαναστατήσαντα χωρία τῆς Εὐβοίας ἔδωκεν ἐντολήν, ἵνα οἱ στρατηγοὶ μὲ

1. ΔΙΟΝ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ, Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, τόμ. Ε, σελ. 207-209. Πρβλ. Ἀρχεῖα Ἑλλην. Παλιγγενεσίας I σελ. 427. Τὸν διορισμὸν τοῦ Διαμαντῆ ἐξήτησαν καὶ ἅπαντες οἱ ἐν Σκοπέλῳ καὶ Σκιαθῶ προσφυγοῦντες κάτοικοι τῆς Ζαγοράς. Ὅρα Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγγ. τόμ. I, σελ. 426-427.

2. Πρβλ. Ἰστορ. Ἀρχ. Ὑδρας, τόμ. 8ος, σελ. 253.

κάθε τρόπον ἕξαναγκάσουν καὶ τὰ ὑπόλοιπα χωρία εἰς ἐπανάστασιν καὶ συμμετοχὴν εἰς τὰς δαπάνας τῆς ἐκστρατείας¹⁾).

Ἄλλ' ὁ Κριεζώτης, εὐρισκόμενος διὰ τοῦ Δημητρίου καὶ Τομαρᾶ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Ἀνδρουῦτσον, ἠρνήθη νὰ δεχθῆ τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ διεμήνυσεν εἰς τὸν Διαμαντῆν ὅτι δὲν τὸν ἀναγνωρίζει γενικὸν ἀρχηγόν. Μοιραίως ἐπῆλθε νέα σύγκρουσις καὶ ὁ Διαμαντῆς ἀπέστειλεν ἐναντίον τοῦ Κριεζώτη τὸν σύγγαμβρόν του Καρακώσταν, τὸν Βασιλείου καὶ τὸν Κόταν ἐπὶ κεφαλῆς 1000 Μακεδόνων καὶ Θεσσαλῶν, οἵτινες διεσκόρπισαν τὰ στρατεύματα τοῦ Κριεζώτη εἰς τὸ Μακρυχώρι καὶ τὸν ἐξηνάγκασαν νὰ ἀποχωρήσῃ εἰς τὸν Ἅγιον Λουκᾶν. Ὁ Διαμαντῆς ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ὑπερασπισθῆ τὸ ἀξίωμα του, ἐν τῇ πραγματικότητι δὲ ὁ Κριεζώτης ἦτο στασιαστῆς ἐναντίον τῶν ἔστω καὶ παραλόγων ἀποφάσεων τῆς Κυβερνήσεως.

Τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Καρατάσιου, μὴ ἐπιθυμοῦντος ν' ἀντιταχθῆ εἰς τὸ τοπικὸν αἴσθημα τῶν κατοίκων, ἐπῆλθε σχετικὴ ὑφεςις, ἐσημειώθησαν μάλιστα καὶ ἀρκεταὶ ἐπιτυχίαι ἐκ μέρους τῶν Ὀλυμπίων²⁾).

Ἄλλ' ὁ Ἀνδρουῦτσος δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεχθῆ τοὺς Μακεδόνας ἀρματωλοὺς καὶ ταχέως ἤξαστο νὰ ὑποδαυλίξῃ ἐμφυλίους ταραχὰς εἰς τὴν Εὐβοίαν. Ἡ Κυβέρνησις ἀντελήφθη ἐγκαίρως τὴν προσπάθειαν ταύτην τοῦ γενναίου καὶ περιέργου Ρουμελιώτη ἀρχηγοῦ καὶ ἰδοὺ τί ἔγραφεν αὐτῇ ἀπὸ τὴν Ἐρμιόνην πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς Ὑδρας τὴν 21 Δ)βρίου 1822³⁾:

« Τὰ φρονήματα τοῦ ἀντιδιοικητοῦ Ὀδυσσεῶς τὰ γνωρίζετε πολὺ καλὰ ἀπειθῆς εἰς τῆς Διοικήσεως τοὺς λαοσώους σκοποὺς ἐκηρύχθη μόνος του Ἀρχιστράτηγος τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος καὶ Εὐβοίας καὶ διὰ τοῦτο μὲ ὀλίγην εὐχαρίστησιν βλέπει τοὺς στρατηγούς Διαμαντῆν καὶ Καρατάσιον ἀρχηγούς τῶν ἀρμάτων Εὐβοίας ὡς μὴ συμφωνοῦντας μὲ τοὺς ὀλεθρίους σκοποὺς του διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ ἀπόβασιν μὲ στρατεύματα, διὰ νὰ κτυπήσῃ, ὅμως θέλει προξενήσῃ ὀλεθρον εἰς τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους ταύτης τῆς νήσου . . . κ.λ.π. ».

Ἰδιαιτέρως ὁ προβιβασμὸς τοῦ Διαμαντῆ εἰς στρατηγὸν δυσηρέστησε τὸν Ἀνδρουῦτσον, ὅστις ἐξακολουθῶν τὴν πολεμικὴν κατὰ τοῦ Ἀρξίου Πάγου

1. Πρὸβλ. τὸ ὑπ' ἀριθ. 168 26)11)22 ἔγγραφον τοῦ Βουλευτικοῦ ἐν τοῖς ἀρχείοις Ἑλλην. Παλιγγενεσίας τόμ. I, σελ. 131 - 132.

2. Ἱστορ. Ἀρχεῖον Ὑδρας, τόμ. 8, σελ. 96. « Εὐγενέστατοι κύριοι πρόκριτοι Ὑδρας... Ἡ μέλαινα στάσις τῶν πραγμάτων ἤρχισε νὰ ἀλλάσῃ μορφήν... οἱ γενναῖοι καπετάνιοι Ὀλύμπιος Τάσος καὶ Διαμαντῆς μὲ 2000 ἀνθρώπους ἐμβῆκαν εἰς τὸ Κονιαροχώρια, κατέκασαν τὰς οἰκίας των καὶ διήρπασαν τὰ πράγματά των καὶ εἶναι ἀληθῆς φαίνεται καὶ αὐτὴ μία αἰτία ἰσχυρὰ διὰ τὴν ἐπανάκαμψιν τῶν ἐχθρῶν εἰς Ζητοῦνι. Ἐν τοσοῦτῳ ἡ Ἀνατολικὴ Ἑλλάς ἔμεινε καὶ πάλιν ἐλευθέρα... τῇ β' Νοεμβρίου 1822 ἐν Κερπινῇ. Τῆς ἐγγενείας πρόθυμος δοῦλος καὶ ἀδελφὸς Ἀνδρέας Ζαίμης.

3. Ὁμοίως Ἀρχεῖον Ὑδρας τόμ. 8 σελ. 688,

καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἄρχῃ ἀπολύτως εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ἀπέστειλε τοὺς ἐντοπίους φίλους τοῦ ἀρχηγοῦς Τομαράν, Χαλκιᾶν καὶ Βερούσην εἰς τὸ Ξηροχώρι, οἵτινες θύσαντες καὶ λεηλατήσαντες τὰ πάντα παρ' ὀλίγον νὰ συλλάβουν τὴν γυναῖκα τοῦ Διαμαντῆ αἰχμάλωτον¹⁾. Ὁ Διαμαντῆς βλέπων περιπλεκομένην τὴν κατάστασιν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸν ἐπαπειλούμενον ἀφ' ἑτέρου ἐμφύλιον πόλεμον, πεισθεὶς ἐξ ἄλλου καὶ περὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Ξηροχώρι, ἐκεῖθεν δὲ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Σκιάθον παραλαβὼν καὶ τὴν γυναῖκα του. Τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Διαμαντῆ ἐπηκολούθησεν ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἡ ἀναχώρησις τῶν ὀπαδῶν του, οἵτινες « ἄνευ ἄρτου, ἄνευ μισθοδοσίας, πεινιᾶσι καὶ γυμνητεύοντες » πρόσφυγες, ἐξήτησαν ἄσυλον εἰς τὴν Σκιάθον καὶ τὴν Σκόπελον, ἔνθα εὗρισκοντο αἱ οἰκογένειαι τῶν ἐγκαταλελειμμένοι καὶ εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν²⁾.

Ἀποχωρήσαντος τοῦ Διαμαντῆ ἐκ τῆς Εὐβοίας, παρέμεινεν ἀρχηγὸς τῆς πολιορκίας τῆς Καρύστου ὁ Καρατάσιος μὲ τὴν μεγαλύτεραν δύναμιν τῶν Βορειοελλαδιτῶν πολεμιστῶν. Μετὰ τοῦ Καρατάσιου ὁ Ἀνδροῦτσος εὗρισκετο εἰς σχετικῶς καλὰς σχέσεις λόγῳ παλαιότερων δεσμῶν καὶ προεπαναστατικῆς συνεργασίας.

3. Ἡ μάχη τοῦ Τρίκκερι

Νέα ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ πολεμικὰ γεγονότα ἐξελίχθησαν. Ὁ ὑπαρχηγὸς τῶν φαλάγγων τοῦ Κιουταχῆ Σελῆχ Πασᾶς, ἐνωθεὶς μὲ τὰ Ἀλβανικὰ στρατεύματα τοῦ Περκόφτσαλη καὶ κατερχόμενος ἐκ Λαορίσσης πρὸς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, καταλαμβάνει τὰ Βουσακία, ἐνῶ ἄλλη φάλαγξ ὑπὸ τὸν Ἰσμαὴλ Μπότα, ἀφοῦ κατέλαβε τὰ Λεχώνια τοῦ Πηλίου, τὴν 1ην Μαΐου 1823 προχωρεῖ πρὸς τὸ Τρίκκερι, ἔνθα ἦτο ἐστρατοπεδευμένος ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πηλιορητῶν Μῆτρος Βασδέκης. Οἱ Τρικκεριῶται κατεταράχθησαν ἐκ τῆς εἰδήσεως ταύτης καὶ ὁ Βασδέκης ἐξήτησε κατεσπευσμένως τὴν συνδρομὴν τοῦ Γέρω Καρατάσιου, ὅστις πρᾶγματι ἔσπευσεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μεγαλύτερου τμήματος τῆς « Μακεδονικῆς Λεγεῶνος » ἀποτελουμένης ἐκ 2000 ἐμπειροπολέμων καὶ κατὰ πάντα ἀρίστων πολεμιστῶν. Φθάσας εἰς τὸ Τρίκκερι κατέλαβε τὴν ὄχυρὰν θέσιν Παναγιὰ καὶ προέβη εἰς τὴν κατασκευὴν ὄχυρωματικῶν ἔργων. Τὴν 14ην Μαΐου ἀφήσας τὸν Ἀγγελῆν Γάτσον ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀμύνης τοῦ Τρίκκερι, παρέλαβε 500 Μακεδόνας παλαιοὺς συναγωνιστὰς τοῦ Βερμίου καὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἐπικουρούμενος ἀπὸ θαλάσσης ὑπὸ τῆς ἡρωίδος Μαντῶς Μω-

1. Ν. ΣΠΗΝΔΙΔΟΥ, Ἀπομνημονεύματα τόμ. Ι, σελ. 518. Παράβαλε καὶ *Τρικκούπην*, Ἑλλην. Ἐπανάστασις, τόμ. 3, σελ. 29.

2. Βλ. ΣΠΗΝΔΙΑΔΗΝ, ἔνθ' ἄν. τόμ. 1, σελ. 519, Τρικκούπην τόμ. 3 σελ. 29-30. Πρὸβλ. καὶ ΓΟΥΝΑΡΟΠΟΥΛΟΝ, Εὐβοία σελ. 289.

ρογένους ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον Ἀλατᾶν κατεχομένην ἀπὸ ἰσαριθμοὺς Τούρκους. Ἡ ἐπίθεσις τῶν Μακεδόνων ὑπῆρξε ὀρμητικὴ· οἱ Τούρκοι κατετροπώθησαν καὶ κατεσφάγησαν μᾶζι μὲ τοὺς ὁμοφύλους τῶν κατοίκους τῆς νήσου· 240 ἔξ αὐτῶν ὀχυρωθέντες εἰς παλαιὸν μοναστήρι τῆς νηίδος, ἀφ' οὗ ἠμύνθησαν ἀπεγνωσμένως, ἐξορμήσαντες ἵνα διασπάσουν τοὺς πολιορκητὰς κατεσφάγησαν ἅπαντες πλὴν 6 σημαινόντων, τοὺς ὁποίους ἐκράτησεν ὁ Καρατάσιος, σκοπῶν ν' ἀνταλλάξῃ τούτους μὲ Ἑλληνας αἰχμαλώτους. Τὴν ἐπομένην τῆς μάχης ταύτης ἀνεχώρησε καὶ πάλιν διὰ Τρίκκερι ἔνθα ὁ Σελῆχ Πασᾶς προσβαλὼν τὴν ὑπὸ τὸν Γάτσον δύναμιν μὲ 10 000 ἄνδρας ἀπεκρούσθη σθεναρῶς ἀπὸ τὸν ἀρματωλὸν τῆς Ἑδέσσης. Ἡ ἐπίθεσις ἐπανελήφθη καὶ τὴν ἐπομένην μὲ μεγαλυτέραν ὀρμὴν ἐναντίον τῶν ὀχυρωμάτων τῆς Παναγιᾶς ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν. Ἄλλ' ἡ ἄμυνα τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξε ἀνωτέρα τῆς ἐπιθέσεως· ὁ Γέρω Καρατάσιος ἢ ὅπως ἐκαλεῖτο ἀπὸ τοὺς συμπολεμιστὰς τοῦ Γέρω Τσεκούρας καθήμενος ἐπὶ λίθου ἀτάραχος καὶ ψύχραιμος ἔδιδε τὰς διαταγὰς του καὶ τὸ εὖστοχον πῦρ τῶν πολεμιστῶν κατεκορήμιζε σωρηδὸν τοὺς ἐπιτιθεμένους Ἀλβανούς· οὐδεμία λιποψυχία ἐσημειώθη ἐκ μέρους τῶν ὀπαδῶν του, οὐδὲν λάθος ἐκ μέρους τοῦ ἐμπειροπολέμου στρατηγοῦ. Οἱ κλέφτες τῶν Μακεδονικῶν βουνῶν ἀντεπαρετάχθησαν εἰς τακτικὸν ἀγῶνα ἐναντίον ἀγρίου στρατοῦ διευθυνομένου ἀπὸ ἀξιωματικούς ἐγνωσμένης ἀξίας καὶ μαχητικότητος καὶ μετὰ κρατερὸν καὶ φονικώτατον ἀγῶνα ἐξῆλθον νικηταί. Ὁ ὑπερήφανος Σελῆχ ὑπεχώρησε πρὸ τοῦ Καρατάσιου καὶ ἐγκατέλειπε τὸ Τρίκκερι. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὸν Καρατάσιον κατὰ τὴν μάχην τοῦ Τρίκκερι δημοσίευσμα εἰς τὸν «Φιλόπατρι» τῆς 29-3-1857.¹) «Ἐκολούθησα τὸν Παποῦν (Καρατάσιον) καθ' ὅλας τὰς ἐκστρατείας του διὰ τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος μοῦ φαίνεται ὅτι βλέπω ἀκόμη τὸ ἀρρενωπὸν καὶ εὐχαρὶ πρόσωπόν του, μοῦ φαίνεται ὅτι τὸν ἀκούω ἀκόμη προσφέροντα τὰς μονοσυλλάβους του προσταγὰς καὶ μηδέποτε συγχωροῦντα. Ἄγιον ῥίγος, τὸ ἐνθυμῶμαι ἕως τώρα, μᾶς κατελάμβανε ὅλους διὰν παριστάμεθα ἐμπροσθέν του· τὸ νεῦμα του ἦτο προσταγὴ ἀδυσώπητος καὶ οὐαὶ εἰς τὸν παραβάτην αὐτῆς· ἡ ἀταραξία του ἐν καιρῷ τῶν μαχῶν ἦτο ἀδριάντος ὀρειχαλκίνου ἀταραξία· οὐδεὶς εἶδεν αὐτὸν ἐφ' ὅλης του τῆς ζωῆς ὀπισθοχωρήσαντα ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν. Τὸν ἐνθυμοῦμαι, διὰν ἐπὶ τῆς Μαγνησίας κατεπολέμει τοὺς Τούρκους· μόλις ἠρθιμούμεθα διασχίλιοι περὶ τὸν Παποῦν καὶ ἐναντίον ἡμῶν ἀλλεπάλληλα καὶ ἀτελείωτα ἐφόρμων τῶν ἀπίστων τὰ στίφη εἰς τὸ ὄροπέδιον τῶν Τρικκέρων. Τέσσαρας ἡμέρας διήρκεσεν ἡ μάχη ἐπὶ τῆς αὐτῆς πέτρας, ὁ Γέρωσ ἀσάλευτος ὡς ἡ πέτρα αὐτῆ καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη δεικνύεται ἀπὸ τοὺς ἐντιρόμους κατοίκους ὁ τόπος ἐφ' οὗ ἐκάθετο κατὰ τὴν τετραήμερον ἐκείνην σφαγὴν. «Κι' ἂν ἦθελα τότε νὰ φύγω, ἔλεγεν ἔπειτα γελῶν, μηδὲ μ' ἄφηναν τὰ γεράματα ; »

1. Ὅρα I. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ἱστορικὴ ἀνθολογία σελ. 268.

Παραθέτομεν ὡσαύτως ἀπόσπασμα τῆς χαρακτηριστικῆς ἀναφορᾶς, τὴν ὁποίαν ὑπέβαλεν ὁ Καρατάσιος εἰς τὴν Κυβέρνησιν σχετικῶς μετὰ τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Τρίκκερι¹⁾.

» Πρὸς τὸ Σὸν Μηριστέριον τοῦ πολέμου
τὴν εὐπειθεσιτάτην ὑπόκλησιν ἀπονέμω

..... Ἐγὼ πρὶν λάβω τὰς ἐπιταγὰς σας, ὁρῶν τὸν εἰς Τρίκκερα πόλεμον καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς Πατριδος, αὐθόρμητος μετὰ ὄσους συναγωνιστάς μου καὶ στρατιώτας εἶχα ἦλθα εἰς τὰ ἐδῶ κάμνοντας τὸ πατριωτικόν μου ἀπαραιτήτων χρέος καὶ θέλω κάμει καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὡς αἱ ἐπιταγαί σας μετὰ διατάσσοуси διὰ τὰ μὴ χάσωμεν τοῦτο τὸ ἀκρωτήριο διότι τοῦτο (ὃ μὴ γένοιτο) χαθέντος, χάνεται ὅλον τὸ δικαίωμα τῆς Θεσσαλίας· τὸ δουφέκι μας σὺν θεῷ πηγαίνει ἄριστα· εἰς τὰς τέσσαρας μάχας ὅπου ἐκάμαμεν οἱ Ἕλληνες ἐκέρδισαν τὰς νίκας. Εἰς τὴν πρώτην (καίτοι ἀπόντος μοι) ἔγινεν ἡ μάχη τρομερὰ εἰς τὴν θέσιν τῆς Παναγίας, ὥστε ἐθανατώθησαν πολλοὶ ἐκ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐκατατομήθησαν· δευτέρα μάχη εἰς τὸ ἐν Ἀλατᾶ²⁾ μοναστήριον ἀπέκλεισα 241 καὶ μετὰ ἕξ ἡμέρας παρεδόθησαν μετὰ συχνῶν πυροβολισμῶν τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες διὰ ξίφους ἐπέρασαν, πλὴν 6 τοὺς ὁποίους ὡς κεφαλὴ τῶν ἀποκλειστων ἐμπόδισα μήπως ἀπὸ τὰς αἰχμαλωτισθείσας ψυχὰς ἀπελευθερώσωμεν.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὴν θέσιν τῆς Παναγίας ὄρμησαν οἱ ἐχθροὶ μετὰ μεγάλην ὁρμὴν εἰς τὰ ταμπούρια τῶν Ἑλλήνων νυκτὸς καὶ ἐκράτησεν ὁ πόλεμος ἕως τὰς ἕξ ὥρας τῆς ἡμέρας, θανατωθέντες καὶ κατατομηθέντες παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἱκανώτατοι ἐχθροί· ἄφησαν καὶ τὰ μπαϊράκια τους καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων δύο μόνον ἐσκοιώθησαν ἐξ αἰτίας τῶν λαφύρων. Τετάρτην δὲ μάχην ἐξῆλθον μετὰ τὰ πλοῖα εἰς τὸ ἄντικρον μέρος Γατζέα καλούμενον διὰ τὰ ἐμποδίσω τὰς τροφὰς τῶν ἐχθρῶν καὶ αὐτοὶ ὄρμησαν ἐνθεν καὶ ἐνθεν διὰ τὰ μᾶς ριχθοῦν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐρρίχθημεν πρότερον πέρνοντες τὸ κανόνι τους καὶ 16 κεφάλια καὶ 2 ζωντανούς καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς μόνον· ἀλλὰ μὴ ὅλον ὅπου δυνάμει θεϊκῆ ἀριστεύει τὸ Ἑλληνικὸ ντουφέκι καὶ ἐφθειρεν ἱκανούς ἐχθρούς, αὐτοὶ ὅμως στέκονται..... ἐγὼ ὡς πασίδηλον δὲν ἔπαυσα ἀπὸ τὸ νὰ πολεμῶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐξ ἧς ὥρας ἔχασα καὶ σπῆτι μου καὶ πρᾶγμα μου καὶ φαμελίαν μου³⁾ καὶ εἰς Ὀλυμπον καὶ εἰς Πέταν καὶ εἰς Σοῦλι καὶ Μωρέαν καὶ Εὔριπον καθὼς καὶ τώρα ἐδῶ.....

..... 1823 Ἰουλίου 20 Τρίκκερα

Ὁ Στρατηγὸς τῆς Θεσσαλομαγνησίας
ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΣ

1. ΧΡ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ, Ἀπομνημονεύματα πολεμικά, τόμ. 2, σελ. 15.

2. Ὅρα Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγγεν. τόμ. 2 σελ. 80.

3. Παρατίθεται ἀπόσπασμά του ὑπ. ἀριθ. 431 / 15 - 10 - 23 ἐγγράφου τοῦ Βουλευτικῆς σχετικῶν μετὰ τὰς οἰκογενεῖας τῶν Καρατάσιου καὶ Γάτσου «..... Ἐπειδὴ καὶ

Παρὰ τὴν ἤτταν τῶν ὅμως οἱ ἑναπομείναντες Ἀλβανοὶ τοῦ Περχόφτσα-
λη, λαβόντες σοβαρὰς ἐνισχύσεις ἐκ μέρους τοῦ Κιουταχῆ, ἤρχισαν καὶ πάλιν νὰ
πιέζουν τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον. Ὁ Καρατάσιος ἔγραφε διαρκῶς εἰς τὸ
Μινιστέριον τοῦ Πολέμου ζητῶν ἐνισχύσεις εἰς ἄνδρας, πολεμικὸν ὕλικὸν καὶ
τροφίμα ¹⁾). Οἱ Τρίκκεριῶτες δὲν ἐδείκνυον προθυμίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν πε-
ρίστασιν καὶ τὸ στρατόπεδον ὑπεβάλλετο εἰς μυρίας στερήσεις ²⁾· μισθοὺς οἱ
στρατιῶται δὲν ἐλάμβανον καὶ αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν εὕρισκόμεναι ὡς πρόσ-
φυγες εἰς τὴν Σκιάθον καὶ Σκόπελον ἐστεροῦντο καὶ ἄρτου ἀκόμη ³⁾). Εἰς
αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὕρισκοντο οἱ εἰς τὸ Τρίκκερι ἐστρατοπεδευμένοι Μα-
κεδόνες ὅτε ἀφίκετο ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ Κιουταχῆς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὑπολοίπων
φαλάγγων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Χριστόφορος Περραιβὸς προερχόμενος ἐκ Πε-
λοποννήσου.

Τὸν Περραιβὸν ἀπέστειλεν ἡ Κυβέρνησις ⁴⁾ ἵνα συνεργασθῆ μετὰ τοῦ
ἐπάρχου τῆς Εὐβοίας Καλέτη διὰ τὴν καλυτέραν ὀργάνωσιν τοῦ ἀγῶνος καὶ
τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν στρατευμάτων. Δυστυχῶς ὁ Περραιβὸς ἀπεδείχθη ἀρ-
χομανῆς καὶ ἐλάχιστα συνέβαλε διὰ τὸν κατευνασμὸν τῶν παθῶν ⁵⁾ καὶ τὴν
προαγωγὴν τοῦ κυρίου σκοποῦ δι' ὃν ἀπεστάλη. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς
φαίνεται ὅτι δυσηρεστήθη μὲ τὸν Καρατάσιον καὶ συνετάχθη μὲ τοὺς κατοί-
κους τοῦ Τρίκκερι ἀποβλέπων εἰς τὸ νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν στρατιωτικὸν ἡγέτην
τῆς Θεσσαλομαγνησίας.

Ὁ Κιουταχῆς ⁶⁾, εὕρισκόμενος ἐπὶ κεφαλῆς 7000 Τούρκων εἰς τὸ στρα-
τόπεδον τοῦ Τρίκκερι, στεροῦμενος τροφῶν καὶ ἀσθενήσας, ἀντιληφθεὶς δὲ
ὅτι δὲν ἦδύνατο νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν Καρατάσιον νὰ ὑποχωρήσῃ, ἐπρότεινε

*ὁ στρατηγὸς Καρατάσιος, Ὀλύμπιος καὶ Γάτσος ὑπὲρ τοῦ κοινῆ καὶ ἱεροῦ ἀγῶνος πολε-
μοῦντες ἀπέλεσαν πολλὰ καὶ τὸ τιμαλφέστερον πάντων τὰς οἰκογενείας των, διατάττεσθε ἐν
καιρῷ ὅπου εὐδοκίσει ὁ Κύριος τὴν παράδοσιν τῆς Ἀκροκορίνθου νὰ κρατήσῃτε ὅλους τοὺς
σημαντικοὺς Τούρκους διὰ νὰ διαπραγματευθῆ ἡ λήτρωσις καὶ ἀπαλλαγὴ τῶν κινδυνευου-
σῶν Χριστιανικῶν ψυχῶν, τῶν οἰκογενειῶν δύο ἀρίστων πολεμιστῶν, θερμῶν ὑπερμάχων
τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ...»* Περβλ. Ἀρχεῖα Ἑλλην. Παλιγγεν. τόμ. 2 σελ. 618 ἐνθ' ἀν.

1. Περβλ. Προμηθεύς, τόμ. 2 σελ. 128 - 129.

2. Ὅρα Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγ. τόμ. 2 σελ. 527.

3. ΧΡ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ, Πολεμικὰ Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2 σελ. 17.

4. Ὅρα σχετικῶς Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγ. τόμ. 2 σελ. 66, 80, 102, 138 καὶ 464.

5. Ἱστορ. Ἀρχεῖον Ὑδρας τόμ. 9 σελ. 371. «*Τοῖς ἐνγενεστάτοις προκρίτοις τῆς
Νήσου Ὑδρας... Προσέτι μανθάνομεν ὅτι ὁ Χρ. Περραιβὸς ἤλθεν αὐτοῦ, σκοπὸν ἔχων
ἵσως νὰ μεταβῆ εἰς Δυτ. Ἑλλάδα καὶ ἐπειδὴ ἐν ταυτῇ εὕρισκόμενος προτίμηρα εἰς Δυτ.
Ἑλλάδα ἔδωκεν ὑποψίαν διχοστασιῶν, παρακαλεῖσθε μὲ πολιτικὸν τρόπον νὰ τὸν ἐμποδί-
σῃτε ἕως ἔτου συγκροτηθῆν πλήρως τὸ Βουλευτικὸν σὰς πέμψη καὶ ἐπίσημον ἐγγράφον*».

Τῇ 3 Νοεμβρίου 1833 ἐν Ἀργεῖ

Ἐρρωσθε

II. Νοταρᾶς Ἀσ. Φωτήλας

6. ΧΡ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ, Πολεμικὰ Ἀπομνημονεύματα τόμ. 2 σελ. 19 - 21.

εἰς αὐτὸν εἰρήνην, ὑποσχεθεὶς νὰ παραδώσῃ τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐν αἰχμαλωσίᾳ εὐρισκομένην οἰκογένειάν του καθὼς καὶ τὴν τοῦ Γάτσου. Ὁ Περραιβὸς ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Κιουταχῆς ἐξηπάτησε τὸν Καρατάσιον διὰ νὰ διαφύγῃ τὸν βέβαιον ὄλεθρον τοῦ στρατοπέδου του. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ὅρλάνδος ὅλως ἀβασανίστως, στηριχθεὶς εἰς τὰς ἀναξιοπίστους¹⁾ πηγὰς τοῦ Περραιβοῦ, κατηγορεῖ τὸν ἀνδρείον Καρατάσιον ὡς συνθηκολογήσαντα αἰσχρῶς μετὰ τοὺς Τούρκους²⁾. Ὁ Περραιβὸς διαρκῶς ὑπέβλεπεν τὸν συνετὸν γέροντα Καρατάσιον καὶ οὐδὲν κατορθώσας κατ' αὐτοῦ ἠθέλησε νὰ τὸν ἐκδικηθῇ καὶ μετὰ θάνατον. Παρ' ὅλον δὲ ὅτι προσπαθεῖ νὰ περιγράψῃ καὶ τοὺς ὄρους τῆς συνθήκης διὰ τῆς ὁποίας ὁ Καρατάσιος ἠλευθέρωνε τὴν σύζυγόν του καὶ τὸν υἱόν του Γιαννάκη αἰχμαλώτους ἐν Θεσ/νίκῃ, ἐλάμβανε δλόκληρον τὴν νῆσον Εὐβοίαν καὶ μισθοὺς 800 στρατιωτῶν, δὲν μᾶς δικαιολογεῖ πῶς οὐδὲν ἐξ αὐτῶν συνέβη εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ πῶς ὁ Καρατάσιος εὐθύς μετ' ὀλίγον εὐρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ σώματός του εἰς Σκιάθον πολεμῶν τὸν Τοπάλ πασᾶν. Ἡ διχόνοια τῆς ἐποχῆς δὲν ἐγνωρίζεν ὄρια, προδότηι δὲ εἶχον ἀποκληθῆ ἔκ περιτροπῆς οἱ ἐνδοξότεροι τῶν ἀγωνιστῶν. Ἀντὶ παντὸς ἄλλου κρίνομεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν ἀπόσπασμα τοῦ ἀγωνιστοῦ Κασομούλη ἐπὶ τῶν γεγονότων³⁾: « Ὁ Καρατάσιος εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἐβγήκεν μετ' ὅλους τοὺς Μακεδόνας ἀπὸ τὰ νησιά καὶ προκατέλαβεν τὸ Τρίκκερι καθὼς καὶ τὸ στενὸν τοῦ κόλπου καὶ ἐνίκησεν τὸν Ταχίρ πασιᾶν εἰς ὅλους τοὺς πολέμους. Ὁ Ἰσούφ πασιᾶς Περκόφτζαλης εἶχεν ἀπεράσει εἰς Εὐρίπου καὶ ἐκινήθη κατὰ τοῦ στρατοπέδου ὁποῦ διοικοῦσεν ὁ Διαμαντῆς Νικολάου. Ὁ Διαμαντῆς ἀμελήσας καὶ αὐτοῦ τὰ χρέη του, ἐχαλάσθη ὁ στρατός του μετὰ δύο ἡμερῶν μάχην καὶ ἔχασεν καὶ μερικοὺς καλοὺς ἀξιωματικοὺς Ἀφ' οὗ ἐσκορπίσθη ὁ πολιορκητικὸς στρατός τῆς Εὐρίπου ἔλειψαν αἱ προμήθειαι τοῦ στρατοῦ τοῦ Καρατάσιου. Οἱ Τοῦρκοι βιασμένοι ἀπὸ ἀδυναμίας ἤρχισαν νὰ διαπραγματεύωνται τὴν ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ, ἐπὶ λόγῳ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ λαός. Ὁ Καρατάσιος δυσκολευμένος καὶ αὐτὸς ἀναγκασμένος καὶ ἀπὸ τὸν στρατὸν ἐνέδωκεν εἰς μίαν συνθήκην ὁποῦ ἔκαμαν ἀναμεταξύ των καὶ ἐτράβηξεν τὸ στράτευμα εἰς τὰ νησιά Σκιάθον καὶ λοιπὰ ». Αὐτὴ εἶναι ἡ περιβόητος καὶ κατασυκοφαντηθεῖσα ἀπὸ τὰς ἐχθροὺς τοῦ Καρατάσιου συνθήκη.

Εἰς τὴν Σκιάθον γενομένης συσκέψεως τῶν Ὀλυμπίων ἀρχηγῶν παρισταμένου καὶ τοῦ Περραιβοῦ ὑπεγράφη συνυποσχετικὸν τοῦ ἀγῶνος ὑπὸ χρονολογίαν 26 Αὐγούστου 1823. Παρίσαντο 9 ἀρχηγοὶ Ὀλύμπιοι, οἵτινες

1. Περί τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ Περραιβοῦ βλέπε Π. Ζερλέντη ἐν « Περραιβῶ » τόμ. 12 (1888) σελ. 311, 324, 368. Πρβλ. ὡσαύτως Κ. ΡΑΔΟΥ, ἐν Δελτίῳ Ἱστορ. Ἐθν. Ἑταιρ. τόμ. 7 σελ. 261 καὶ Ἀ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ἐν Μακεδ. Ἡμερολογίῳ 1939.

2. ΟΡΛΑΝΔΟΥ, Ναυτικά, τόμ. 1 ἔτος β', σελ. 374 ἔξ.

3. Βλ. Ν. ΚΑΣΟΜΟΥΛΗ, Ἐνθυμῆμα στρατιωτικά, τόμ. 1, σελ. 310 ὑπόσημ. 2.

ὠρκίσθησαν καὶ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ Ἀγῶνος ἀνεγνώρισαν παμψηφεὶ ὡς Γενικὸν Ἀρχηγὸν τὸν στρατηγὸν Καρατάσιον ¹⁾ καὶ ὑπεσχέθησαν ὑπακοὴν εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν ἀποφασίσαντα νὰ συνεργασθῆ ἤδη μετ' αὐτοῦ Μινίστρον Χριστ. Περραιβόν ²⁾).

Εἰς τὴν Σκιάθον, κατόπιν συσκέψεων τῶν διευθυνόντων τὰ Μακεδονικὰ στρατεύματα, ἀπεφασίσθη νὰ ἐνεργηθῆ ἐκστρατεία πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσσαλίας καὶ κλείσιμον τῶν στενῶν τῶν Γεμπῶν. Εἰς 3000 ἄνδρας ἀνήρχοντο οἱ Μακεδόνες τῆς Σκιάθου, Σκοπέλου καὶ Εὐδρίπου, ὑπελογίζετο δὲ ὅτι διπλάσιοι θὰ προσήρχοντο διὰ τὸν ἀγῶνα Πηλιορεῖται καὶ ἄλλοι Θεσσαλοὶ ³⁾).

Ἡ Κυβέρνησις ὅμως ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν γενομένην ἐξοδον τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Πασᾶ τῆς Σκόδρας καὶ τὰς πολεμικὰς προπαρασκευὰς τοῦ Κιουταχῆ ἐν Λαρίσση, ἀπηγόρευσε δι' ἰδιαιτέρων ἐγγράφων καὶ προφορικῶν διαταγῶν τὴν ἐνέργειαν ταύτην τοῦ Καρατάσιου καὶ Περραιβοῦ, οἵτινες καὶ συνεμορφώθησαν.

Οὐχ ἦττον δύναμις ἐκ 1200 πολεμιστῶν Μακεδόνων, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι κατήγοντο ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς, διαταγῇ τῆς Κυβερνήσεως ἀπεστάλησαν εἰς τὰ Ψαρρὰ ἵνα συμπολεμήσουν μετὰ τῶν Ψαρριανῶν διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἠρωϊκῆς ταύτης νήσου, ἀπειλουμένης ἐκ τῆς ἀποβάσεως ἀγνημάτων. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Μακεδόνων τούτων ἐτάχθησαν οἱ ὀπλιτάρχοι τῆς Χαλκι-

1. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, Ἀρματοῦλοι καὶ κλέφτες σελ. 104.

2. Σχετικῶς μετὰ τὴν συνεργασίαν Καρατάσιου - Περραιβοῦ κατέχομεν εἰς τὸ πρῶτον καὶ δημοσιεύομεν ἐνταῦθα τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν μᾶς παρεχώρησεν ὁ φιλίστωρ καὶ ἔγκριτος δικηγόρος τῆς Θεσβόνικης κ. Ν. Μαργαρίτης, ἀπόγονος ἀγωνιστῶν τοῦ Πηλίου.

« Γενναίωταε στρατηγὲ καὶ ἀδελφεῖ ἐκ ψυχῆς σ' ἀσπάζομαι. Ταύτην τὴν ὥραν ἐβελαιώθημεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐμβήκαν εἰς Ὁρεοὺς καὶ κατέκτανσαν αὐτοὺς. Ὅθεν ἡ δουλειὰ τῆς Εὐδρίπου ἐτελείωσεν. Ὁ Καπετὰν Διαμαντῆς καὶ Ἐπαρχος Κωλέτης ἤλθον ἐδῶ εἰς τὴν σκάλαν μέσα εἰς ψαρριανὸν καράβι, ὃ Ὀδυσσεὺς ἐπῆγεν εἰς Ταλαντονῆσι καὶ ἴσως ἕως τῆς ὥρας νὰ ἐπέρασε εἰς τὴν Σιερεὰν δι' ὃ ἐτέλεσε ἐκεῖνο πού σοῦ ἔγραφα (;) σήμερον καὶ θυγαίετε.

Τῆ 27 Ἰουλίου 1823

Τρίκκερι

Ὅλος ἀδελφός σου

Χρ. Περραιβός

Καιρὸν δὲν ἔχομεν νὰ στεκόμεθα καὶ νὰ συλλογιζόμεθα, ἀλλὰ νὰ ἐνεργήσωμεν μετὰ χύτητα. Εἶναι καλὰ νὰ δώσῃτε τὴν ἀδειαν νὰ ἀπεράσουν ὅλα τὰ γυναικόπαιδα εἰς τὰ παλαιὰ Τρίκκερα καὶ νὰ μένουν οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ μετ' ἄρματα.

Ἡ Διεύθυνσις τῆς ἐπιστολῆς

Τῷ γενναϊοτάτῳ στρατηγῷ Κυρίῳ Κῶ Καρατάσῳ

Εἰς τὸ στρατόπεδον

¹⁾ Ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολὴ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἡμερολόγιον « Φήμη » τοῦ 1888 σελ. 22. Πρβλ. καὶ Ἀρχεῖα Παλιγγ. τόμ. 2 σελ. 241.

³⁾ ΧΡ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ, Πολεμ. Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2 σελ. 21 - 25.

δικῆς Γούλας Κασσανδρινός¹⁾ καὶ καπετὰν Κότας, ὁ Σκλαβούνος, ὁ Νάνος Τουρούντζιας Σιατιστεύς, ὁ Κοζανίτης Ἰωάννης Τσόντζας καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ ὁ πρόκριτος τῆς Βάλτας Γιαννιός. Αὐτοὶ ὑπῆρξαν τὰ ἡρωϊκώτερα θύματα τῆς αὐτοθυσίας εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Κατέχοντες τὸ φρούριον καὶ πολεμήσαντες ὡς λέοντες ἐπὶ διήμερον ἐναντίον τῶν 10000 Ἀλβανῶν καὶ Τούρκων, ἀπώλεσαντες δὲ πᾶσαν ἐλπίδα ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην τοῦ φρουρίου καὶ 600 περίπου ἐξ αὐτῶν ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα μετὰ τῶν ἐπιδραμόντων ἐχθρῶν. Τὸ ὄλοκαύτωμα τῶν Μακεδόνων τούτων εἰς τὴν ἡρωϊκὴν νῆσον, ἡ θυσία τοῦ Γεωργάκη Ὀλυμπίου καὶ ὁ συγκινητικὸς θάνατος τῶν παρθένων τῆς Ναούσσης, ἀποτελοῦν παραδείγματα μεγαλειώδους αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας.

Ἡ συγκέντρωσις ὁμοῦ τῶν πολυαρίθμων Μακεδόνων καὶ Θεσσαλῶν πολεμιστῶν εἰς τὴν Σκιάθον καὶ τὰς ἄλλας Βορείους Σποράδας, ἡ ἔλλειψις τροφίμων καὶ μισθοδοσίας, ἡ χειρόστη κατάστασις τῶν προσφυγικῶν οἰκογενειῶν καὶ αἱ ἐμφανισθεῖσαι ἀσθένειαι ἐδημιούργησαν μετὰ τῶν Μακεδονο-Θεσσαλῶν καὶ ἐνοπιῶν ἔριδας φοβερᾶς. Ἀπώλεσαντες ἐξ ἄλλου τὴν ἐλπίδα ἐπιστροφῆς εἰς τὰς πατρίδας των καὶ ἔνεκα τῆς ματαιωθείσης, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, ἐκστρατείας πρὸς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν ἤρχισαν νὰ διατρέφονται ἐκ τῶν πόρων τῆς χώρας, οὐδενὸς φειδόμενοι καὶ ὠθούμενοι ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῶν ἄλλων στερήσεων καὶ ἀναγκῶν, ἠδίκων τοὺς ἡμέρους νησιώτας, ἀδυνατοῦντας ν' ἀνταπεξέλθουν κατὰ τῶν πολεμικωτάτων Ὀλυμπίων.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1823 μερίμνη τοῦ Κωλέτη ἐπάρχου τῆς Εὐβοίας καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεως²⁾ τέσσαρα πλοῖα τῶν Ψαρρῶν, ἀποσταλέντα εἰς τὴν Σκιάθον καὶ Σκόπελον, προσεπάθησαν νὰ μεταφέρουν τὰ Ὀλυμπιακὰ στρατεύματα εἰς Ὀρεοὺς πρὸς ἀναζωπύρωσιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Εὐβοίᾳ. Ἡ νέα αὕτη ἐκστρατεία καὶ πάλιν ἐναυάγησεν ἐλλείψει τῶν ἀναγκαίων καὶ διότι οἱ Ὀλύμπιοι δὲν ἠννόουν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς οἰκογενεῖας των εἰς τὴν Σκιάθον, φοβούμενοι τὴν ἀναπτυχθεῖσαν ἐν τῷ μεταξὺ δυσμένειαν τῶν νησιωτῶν ἐναντίον των, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἤρρησαν νὰ παρουσιασθοῦν.

1. Ὅρα διὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτην καὶ ΠΟΥΚΕΒΙΑ, σελ. 635. Κατὰ τὸν Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Ἱστορικὰ Ἑλλην. Παλιγγενεσίας σελ. 477, πρόκειται περὶ τοῦ Λάμπρολ Κασσανδρινοῦ. Πρβλ. ΜΑΜΟΥΚΑ, τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν, τόμ. 11 παρ. σελ. 869 καὶ Κ. ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ, Ὑπόμνημα τῆς νήσου Ψαρρῶν τόμ. 1 σελ. 162, ἰ, 455, 459, 460.

2. Πρβλ. Ἀ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ, Οἱ πρόσφυγες καὶ τὸ προσφυγικὸν ζήτημα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, Θεσ/νίκη 1939, σελ. 34, 35, 36.

4. Ἡ Μάχη τῆς Σκιάθου

Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Καπουδᾶν Μωχαμὲτ Χορσέφ Τοπάλ Πασᾶν ἔφθασεν εἰς τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὰς νήσους Σκόπελον, Σκιάθον καὶ Σκῦρον τὸν διερμηνέα Στέφανον Βογορίδην, ἵνα ζητήσῃ τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν. Οἱ Σκιαθιώται καὶ κυρίως οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου ταύτης ὄχι μόνον ἐδήλωσαν ὑποταγὴν, ἀλλὰ παρεκάλεσαν τὸν τοῦρκον ναύαρχον ν' ἀποστείλῃ ἀγήματα ἵνα ἀποδιώξῃ ἐκεῖθεν τὰ Ὀλυμπιακὰ στρατεύματα μὲ τὴν περιεργὸν δικαιολογίαν ὅτι κατεκράτουν τὴν νῆσον καὶ ἐπεβάρουναν τοὺς κατοίκους. Πράγματι ὁ Χορσέφ Πασᾶς τὴν 8ην Ὀκτωβρίου ἀνεφάνη πρὸ τῆς Σκιάθου μὲ 13 πλοῖα καὶ περιέπλευσε ταύτην ἵνα εὕρῃ κατάλληλον μέρος δι' ἀπόβασιν. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Χορσέφ εἶχεν ἀποστείλῃ καὶ ἀντιπρόσωπόν του, τὸν ὅποιον οἱ Σκιαθιώται ἐδέχθησαν ὡς διοικητὴν εἰς τὸ φρούριον τῆς νήσου· τοῦτο ἐσήμαινεν ὅτι τὸ φρούριον ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν τούρκων.

Ἡ κατάστασις ἤδη εἰς τὴν νῆσον ταύτην παρουσιάζετο λίαν κρίσιμος καὶ ἡ θέσις τῶν Μακεδονικῶν στρατευμάτων καὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ οἰκογενειῶν αὐτῶν αὐτόχρημα τραγική. Γενομένης συσκέψεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ἐκτὸς τοῦ ἀρχηγοῦ Καρατάσιου, ὁ Διαμαντῆς, ὁ Γάτσος, ὁ Περραιβός, ὁ Μπίνος, ὁ Γούλας καὶ ὁ Συρόπουλος, ἐγένετο δεκτὴ ἡ γνώμη τοῦ Γάτσου καὶ ἀπεφασίσθη πάση θυσίᾳ ν' ἀντιταχθοῦν κατὰ πάσης ἀποβάσεως ἀγνημάτων εἰς τὴν νῆσον. Τὰ γυναικόπαιδα τῶν Ὀλυμπίων ἀπεστάλησαν μαζὶ μὲ ἀπόσπασμα πολεμιστῶν εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Παναγίας Εὐαγγελιστρίας, δίωρον ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς πρωτεύουσος τῆς νήσου, 150 δὲ ἄνδρες ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν τοῦ Τσάμη Καρατάσιου ἀνέλαβον νὰ ἐπιτηροῦν τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ Σκιαθιώτας ὑπὸ τὸν τοῦρκον διοικητὴν¹⁾, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ μὲ τοὺς ἑναπομείναντα κατέλαβον τὰς κατωτέρω θέσεις: ὁ Καρατάσιος τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς κωμοπόλεως, ὁ Περραιβὸς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὁ Μπίνος τοὺς Ἀνεμομύλους ἔχων καὶ τὸν Συρόπουλον συμπαραστάτην, ὁ Γάτσος τὴν πλέον ἐπικίνδυνον θέσιν Ὀβριόκαστρον καὶ ὁ Διαμαντῆς μὲ τὸν Γούλαν τὸ δυτικὸν τιμῆμα τοῦ λιμένος. Ὅλη ἡ δύναμις ἀνήρχετο εἰς 800 πολεμιστάς. Τὴν ἐπομένην, 9ην Ὀκτωβρίου 1823, ὁ στόλος, ἀφ' οὗ ἐπλησίασε καὶ ἐβομβάρδισε σφοδρότατα τὰς κατεχομένας θέσεις ἄνευ σχεδὸν ἀποτελέσματος, ἐπεχείρησε ν' ἀποβιβάσῃ ἀγήματα. Οἱ Μακεδόνες κατέχοντες καταλλήλους θέσεις μὲ συνεχεῖς πυροβολισμοὺς ἐπέφερον μεγάλας βλάβας εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ ἠνά-

1. Πρβλ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ, Ἀπομνημονεύματα τόμ. 2 σελ. 23-25. Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγγ. τόμ. 2 σελ. 6. Κ. ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ, Ὑπόμνημα τῆς νήσου ψαρρῶν τόμ. 2 σελ. 34.

γκασαν τὰς λέμβους νὰ ἀπομακρυνθοῦν¹⁾). Τελευταία ἀπόπειρα ἀποβιβάσεως ἐγένετο τὸ ἀπόγευμα. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀγημάτων ἐτέθη ὁ ὑπαρχηγὸς τοῦ στόλου ὑποναύαρχος Ταχῆρ πασᾶς ἀποφασισμένος νὰ καταλάβῃ πάση θυσίᾳ τὴν νῆσον. Παρὰ τὸ πυκνὸν καὶ εὐστοχὸν πῦρ τῶν Ἑλλήνων αἱ λέμβοι κατώρθωσαν ν' ἀποβιβάσουν στρατεύματα εἰς τὴν παραλίαν· καὶ τότε ἐγράφη μία ἀπὸ τὰς ἐπικὰς σελίδας τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας. Οἱ ἀμυνόμενοι πολεμισταὶ βλέποντες τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου ἐκ τῆς καταλήψεως τῆς νήσου ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Ταχῆρ πασᾶ καὶ μετὰ αἱματηρότατον ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνα, τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἀποσυρθῆ ἐκ τῆς παραλίας²⁾). Τετρακόσια πτώματα ἐχθρικά ἔκειντο εἰς τὰ γραφικὰ ἀκρογιάλια τῆς Σκιάθου, αἱ δὲ ἀπώλειαι τῶν ἀμυνομένων ἦσαν ἐλάχισται. Τὴν ἐπομένην ὁ Χορσέφ πασᾶς, ἀηλιπισμένος ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ πληροφορηθεὶς τὸν ἔκπλον τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Μιαούλην ἐκ τῆς Ὑδρας, ἀνεχώρησε διὰ τὸν Παγασητικόν, ἔνθα καὶ ὁ στόλος του κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ὑδραίων. Ἐκτοτε οὐδεμία ἐπεχειρήθη ἀπόβασις Τούρκων εἰς τὴν Σκιάθον³⁾).

Ὁ Πεερραιβὸς μετὰ τὴν μάχην τῆς Σκιάθου διαφωνήσας ἐκ νέου πρὸς τὸν Καρατάσιον ἀνεχώρησεν εἰς Ὑδραν καὶ ἐκεῖθεν κατηρθύνθη εἰς Μεσολόγγιον. Ἄφ' ἐτέρου ὁ Καρατάσιος ἐπὶ κεφαλῆς 1000 πολεμιστῶν, ἐντολῇ τῆς Κυβερνήσεως, μετέβη εἰς τὴν Κάρυστον προκειμένου νὰ συμπράξῃ μετὰ τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτσου εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ Ὀμὲρ πασᾶς τῆς Εὐβοίας, ὑποφέρων ἐκ λιμοῦ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀνεφοδιασθῆ ἀπὸ θαλάσσης ἔνεκα τοῦ ἀποκλεισμοῦ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἐπεχείρησε διὰ δόλου νὰ ἀποσυρθῆ ἐκ τῆς Καρύστου. Οἱ Ἕλληνες ὁμως τῆς πόλεως ταύτης εἰδοποίησαν δι' ἀγγελιαφόρου τὰ ἑλληνικὰ σώματα, τὰ ὁποῖα διὰ τῶν ληφθέντων μέτρων ἐξηνάγκασαν τὸν Ὀμὲρ πασᾶν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κακῆς Σκάλας παρὰ τὸ χωρίον Βαθὺ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Κάρυστον μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν⁴⁾). Ἐκ τῆς Καρύστου ὁ Καρατάσιος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σκιάθον. Δυστυχῶς ἐδημιουργήθη καὶ νέα διάστασις μεταξὺ τῶν πολεμιστῶν καὶ τῶν προκρίτων τῆς νήσου τῶν πρώτων κατηγορούντων τοὺς Σκιαθιώτας ἐπὶ φιλοτουρκισμῷ ἀλλὰ καὶ διατρεφομένως βιαίως εἰς βάρους τῆς περιουσίας των. Οἱ Σκιαθιώται διεμαρτυρήθησαν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν κατ' ἐπανάληψιν καὶ τελικῶς ἀπεστάλη ὡς φρούραρχος τῆς νήσου ὁ Ὑδραῖος Ἀναγνώ-

1. Ἀρχεῖα Ἑλλην. Παλιγ. τόμ. 2 σελ. 606. Πρβλ. κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, Ἀπομνημονεύματα ἐκστρατειῶν καὶ ναυμαχιῶν τοῦ Ἑλλ. στόλου σελ. 35.

2. Λ. ΚΟΥΤΣΟΝΙΚΑ, Γενικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως, τόμ. 2 σελ. 78.

3. Ἀνάγνωθι τοὺς ἐπαινοὺς καὶ τὴν εὐαρέσκειαν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Καρατάσιον διὰ τὴν μάχην τῆς Σκιάθου εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 556 καὶ 557 τῆς 31 Δεκεμβρίου 1823 ἔγγραφα τοῦ Βουλευτικοῦ ἐν Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγ. τόμ. 2 σελ. 679-680.

4. ΠΟΥΚΕΒΙΑ, Ἱστορία Ἑλλην. Ἀναγεν. σελ. 989. Πρβλ. καὶ Ἀρχεῖα Ἑλλην. Παλιγ. τόμ. 2 σελ. 635.

στης Μπιοσλῆς ὡς καὶ ὁ Παῦλος Παρασκευᾶς ἵνα συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ Καρατάσιου διὰ τὴν εὐταξίαν τῆς νήσου καὶ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐρίδων ¹⁾).

Κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως ὁ Καρατάσιος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ σώματός του κατηνθύνθη εἰς τὴν νῆσον Ὑδραν, ἣ ὁποία ἠπειλεῖτο δι' ἀποβάσεως στρατευμάτων ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου Ἰμβραήμ. Παραμείνας ἐκεῖ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἐπέστρεψεν ἀκολούθως εἰς Ἀθήνας ²⁾).

5. Οἱ Μακεδόνες εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἡ μάχη τοῦ Σχοινόλακα

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸ τέταρτον ἔτος τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ Ἐπανάστασις εἰς τὴν Πελοπόννησον εἶχεν ἐπιβληθῆ, διότι οἱ ἀγῶνες τῆς Μακεδονίας, τῆς Ρούμελης ἀλλὰ καὶ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος εἶχον ἀπασχολήσει τὰς σημαντικώτερας τῶν τουρκικῶν δυνάμεων.

Ἡ δόξα τοῦ Κολοκοτρῶνι ἀντιλαλοῦσε ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ δὲ γενναῖος ἀρχιστράτηγος ἀναδειχθεὶς διὰ τὰς τοπικὰς νίκας του ἤρχισε δυστυχῶς μὲ κίνδυνον τῶν ἐλπίδων τῆς ἀγωνιζομένης περαιτέρω Ἑλλάδος ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ νὰ παρεκτρέπεται.

Εἶχεν ἐκλεγῆ τῇ ἐπιμονῇ στρατιωτικῶν κύκλων, ἀλλὰ καὶ τινων πολιτικῶν δυσηρεστημένων, ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ εἰς τὸ Ναύπλιον. Ὁ Κολοκοτρῶνης καὶ οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν Πελοποννησίων ἡγετῶν συνε-

1. Ἱστορ. Ἀρχεῖον Ὑδρας, τόμ. 10 σελ. 45, 51, 86 καὶ 271.

2. Αὐτόγραφον τοῦ ἀγωνιστοῦ Τ. ΒΕΛΕΝΤΖΑ, (Ἀρχεῖον Μακροννησίου σελ. 288) λέγει « Στὰ 1824 ἐπεράσαμε εἰς Ὑδρα ὅλοι οἱ ὄπλαρχηγοὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας ὅπου εἶχαμε ἀρχηγὸν τὸν Καρατάσιον, τὴν ὁποία φοβέριζεν ὁ Μπραῖμης καὶ ὁ Σουλτάνος νὰ τὴν χαλάσῃ καθὼς χάλασε καὶ τὰ Ψαρά. Ὅντας ἐκεῖ ἐφιλιωθήκαμε μὲ τὸν Μακροννησίου καὶ συνωμίλησαμε μὲ τὸν Καρατάσιον καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ὄπλαρχηγούς ὅτι χωρὶς Διοίκησιν καὶ Νόμους δὲν ὑπάρχομε καὶ νὰ εἶναι εἰς τὴν διάκρισιν ὁλόκληρον τὸ ἔθνος, τοῦ Κολοκοτρῶνι καὶ τῆς συντροφειᾶς καθὼς καὶ τοῦ Ὀδυσσεᾶ καὶ ἐπίλοιπων καὶ πολλὰς ἱστορίας θὰ ἀποδείξουν τὰς πράξεις των, ἐμίναμε σύμφωνοι νὰ εἴμαστε ὑπὲρ τῶν Νόμων τῆς Πατρίδος. Καὶ ὅσοι εἴμεθα μὲ τὸν Καρατάσιον ἀναχωρήσαμε ἀπὸ Ὑδρα καὶ ἤρθαμε εἰς τὴν Ἀθήνα νὰ ξεχειμάσωμε. Ὅντας ἐμεῖς στὴν Ἀθήνα ἐμάθαμε ὅτι σηκώθηκεν ὁ Κολοκοτρῶνης, Ζαΐμης, Ντελιγιαννέοι, Νοταραῖοι, Λοταῖοι σχεδὸν ὅλη ἡ Πελοπόννησος ἐναντίον τῶν Νόμων. Ἡ Διοίκησις ἔστειλε τὸν Ἀδὰμ Λούκα ὄντας Ὑπουργὸς Πολέμου, νὰ μᾶς πάρῃ νὰ πάμε εἰς Πελοπόννησον ἐναντίον τῶν ἀντάρτηδων τὸ σῶμα τοῦ Καρατάσιου καὶ τοῦ Γκούρα. Ἀφοῦ μᾶς παρεκίνησε κανένας δὲ θέλησε νὰ πάγῃ καὶ γύρισῃ ἀπρακτός· καὶ ὅστερα βιάστηκε ἡ διοίκησις καὶ ἀπέστειλε Μακροννησίου καὶ ἤλθε στὴν Ἀθήνα καὶ συνωμίλησαμε μὲτ' αὐτοῦ καὶ ἐπαρεκίνησε τὸν Καρατάσιον· ὁ Γκούρας τὸ ἐπέξε ὅτι ἦταν τὸ ἓνα μὲ τοὺς ἀντάρτιδες καθὼς καὶ ὁ Δουσσέας καὶ ἄλλοι Ρουμελιῶτες. Ἀφ' οὗ εἶδε ὁ Γκούρας ὅπου κίνησε ὁ Καρατάσιος, τότε ἐκίνησε καὶ αὐτὸς καὶ πήγαμε στὸν Ἅγιο Γιώργη ».

κρούοντο μὲ τοὺς νησιώτας. Μόλις ὁ ἀήρ τῆς ἐλευθερίας ἤρχισε νὰ θωπεύῃ τοὺς σκληρῶς ἀγωνιζομένους Ἕλληνας ἐνεφανίσθησαν τὰ ἐθνοφόρα πολιτικά πάθη καὶ τὰ κακὰ τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα καὶ φοβερότερα ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Ὁ Ὑδραῖος Γεώργιος Κουντουριώτης, γόνος ἐνδόξου οἰκογενείας, ἣ ὁποῖα τὰ πάντα εἶχε προσφέρει εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Γένους, τυγχάνων πρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ, συνεκρούσθη πρὸς τὸν Κολοκοτρῶνην. Ἐκ τῆς συγκρούσεως ταύτης προέκυψαν ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἔθεσαν εἰς μέγιστον κίνδυνον, οὐ μόνον τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Ὁ Κουντουριώτης ἐκτὸς τῶν νησιωτῶν εἶχε συνεργάτας τοὺς Μανιάτας, ἀλλὰ καὶ ἀρκετοὺς Πελοποννησίους ἀντιπάλους τοῦ Κολοκοτρῶνη. Παρ' ὅλα ταῦτα μὴ δυνάμενος νὰ καταβάλῃ τοὺς ἐπαναστάτας ἀπέστειλε τὸν Ἀδάμ Δούκαν καὶ τὸν Μακρυγιάννην εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα¹⁾ ἵνα μετακαλέσῃ τοὺς Ρουμελιώτας τοῦ στρατηγοῦ Γκούρα, τοὺς Σουλιώτας τοῦ Τζαβέλλα καὶ ἔξ Ἀθηνῶν τοὺς Ὀλυμπίους τοῦ Καρατάσιου, προτιθέμενος νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ στρατεύματα ταῦτα, ὡς λίαν ἐμπειροπόλεμα, κατὰ τῶν ἀνταρτῶν τοῦ Κολοκοτρῶνη. Ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης ἐθεωρήθη ὁ μᾶλλον ἐνδεδειγμένος διὰ τὴν ἐνέργειαν ταύτην, ἦτο ἰδιαιτερός φίλος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Κωλέτη καθὼς καὶ τῶν Ρουμελιωτῶν καὶ Ὀλυμπίων.

Τὴν 22 Νοεμβρίου ὁ Γκούρας καὶ ὁ Καρατάσιος φθάνουν εἰς τὴν Κόρινθον. Οἱ ἐπαναστάται μόλις ἐπληροφορήθησαν τὴν ἀφίξιν των, γνωρίζοντες καλῶς τὴν πολεμικὴν ἀξίαν τῶν Ρουμελιωτῶν καὶ τῶν Μακεδόνων, κατεθορυβήθησαν, συνῆλθον εἰς τὴν Καρύταιναν καὶ προεδρεύοντος τοῦ Ἀναγνώστη Δεληγιάννη ἀπέστειλαν εἰς τὸν Καρατάσιον καὶ τὸν Γκούραν τὴν ἑξῆς λίαν ἀξιωμαθμόνευτον καὶ περιεργον διὰ τὰς ἀντιλήψεις των ἐπιστολήν.

Γενναιότατοι Καπετανεῖοι Ρουμελιῶται,

Ἡμεῖς μὲ τὸ νὰ ἔχωμεν δικαίωμα καὶ ἰντερέσα τῆς πατρίδος μας Πελοποννήσου ἐκινήθημεν ἐναντίον τῆς τυραννίας μερικῶν ἀτόμων καὶ ἐπειδὴ εἴμεθα πατριῶται δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ κινήθῶμεν μεταξύ μας εἰς ἐμφύλιον πόλεμον. Ὅθεν ἂν εἰσθε Ἕλληνες καὶ πατριῶται δὲν πρέπει νὰ ἀνακατωθῆτε εἰς τὰ τῆς Πελοποννήσου πράγματα, ἀλλὰ νὰ σταθῆτε ἀδιάφοροι καὶ ἂν ἔχετε κανένα δίκαιον θέλει τὸ λάβετε ἐν καιρῷ τῷ δέοντι· εἰ δὲ θελήσετε νὰ ἀνακατωθῆτε εἰς τὰ τῆς Πελοποννήσου πράγματά μας, ὅτι οἷς ἀκολουθήσῃ ὄψεσθε καὶ ἡμεῖς μένομεν ἀνεύθυνοι.

*Ἀναγνώστης Δεληγιάννης
Θεόδωρος Κολοκοτρῶνης*

1. Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ἀθην. Ἀρχεῖον. Ἐγγράφα στρατηγοῦ Γκούρα, σελ. 328, 331, 335, 337.

Ἐκτελοῦντες τὰς διαταγὰς τῆς νομίμου Κυβερνήσεως ὁ Καρατάσιος μὲ τὸν Γκούραν ἐπετέθησαν ἐναντίον τοῦ Ἀκροκορίνθου καὶ ἐξηνάγκασαν τοὺς μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη συμπράττοντας ¹⁾ Λόντον καὶ Νοταρᾶν καὶ πολιορκοῦντας τὸν Ἀκροκορίνθον κατεχόμενον ὑπὸ κυβερνητικῶν στρατευμάτων νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν καὶ ν' ἀπέλθουν εἰς Ἅγιον Γεώργιον, ἔνθα δώσαντες μάχην ἐνίκηθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν ὑπὸ μιᾶς φάλαγγος τοῦ Καρατάσιου.

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Παπαφλέσσας εἶχε ταχθῆ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μὲ τὴν Κυβέρνησιν. Δι' ἐπιστολῆς ²⁾ ἀπὸ 3 Δεκεμβρίου 1824, ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν Καρατάσιον προτρέπει τοῦτον νὰ συντρέψῃ τοὺς ἐπαναστάτας καὶ προσθέτει ὅτι «*μὲ τὸν ἀνεπιόν τον ἀντιστράτηγον Δ. Δικαῖον ἀποστέλλει δύο τόπια καὶ μερικὰ μπαλαμισοδράλια καὶ ντουφεξῆν διὰ τὰ ντουφεκία*».

Ὁ Καρατάσιος μὲ τὸν Γκούραν προχωροῦν, καταλαμβάνουν τὴν Κερπινὴν καὶ πολιορκοῦν τὸν Ζαΐμην εἰς τὰ Καλάβρυτα. Ἐτέρα κυβερνητικὴ φάλαξ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Χατζηχρηστον συνεπικουρούμενον ἀπὸ τὸν Βάσσον καὶ ἀπόσπασμα Μακεδόνων ὑπὸ τὸν Τσάμην Καρατάσιον βαδίζει πρὸς τὴν Τριπολιτσᾶν ³⁾. Ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ; Ἡ ἐρήμωσις τῆς Πελοποννήσου, ἡ σύλληψις τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ὁ διασκορπισμὸς ὄλων σχεδὸν τῶν Πελοποννησίων ἡγετῶν καὶ πολεμιστῶν καὶ ταῦτα πάντα καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἰμβραῆμ πασᾶς ἀναχωρῶν ἐκ τῆς Κρήτης κατηυθύνετο εἰς τὴν Πελοπόννησον μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ καταστείλῃ διὰ παντὸς μέσου τὸ ἐθνικὸν κίνημα τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Γεωργίου Κουντουριώτου ἐναντίον τοῦ Ἰμβραῆμ διέθετεν 700 Μακεδόνας τοῦ Καρατάσιου, 600 Ρουμελιώτας τοῦ Γκούρα, 1200 τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τοῦ Ἰζαβέλλα. Ἄλλοι 1000 περίπου ἦσαν μὲ τὸν Μακρυγιάννην καὶ Χατζηχρηστον, 600 Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται καὶ Κρανιδιῶται ὑπὸ τὸν Σκούρτην καθὼς καὶ 300 Ἀγιοπετρίται ὑπὸ τὸν Ζαφειρόπουλον. Ἐκτὸς αὐτῶν οἱ Πελοποννήσιοι ἡγέται Γιατραῆκος, Παπασιώρης καὶ Γρηγοριάδης διέθετον περίπου 1500 ἄνδρας.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, παρασυρόμενος ἀπὸ ἄδαις ἀλλὰ καὶ πείσμονας συμβούλους, ὑπέπεσεν εἰς τὸ σφάλμα νὰ διορίσῃ ἀρχιστράτηγον τῶν κατὰ ξηρὰν δυνάμεων τῆς Πελοποννήσου τὸν πλοίαρχον Σκούρτην, ἀγα-

1. Μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων τῆς Κυβερνήσεως συγκατελέγετο καὶ ὁ Ἄθαν. Ἐμμ. Πάπας υἱὸς τοῦ ἀρχιστράτηγου τῆς Χαλκιδικῆς, ὅστις μετὰ τοῦ Ζαΐμη, Λόντου, Σασίνη κ.λ.π. κατέφυγε εἰς Μεσολόγγι. Πρβλ. Ν. ΚΑΣΟΜΟΥΛΗ, Ἐνθυμήματα στρατιωτικὰ τόμ. 1 σελ. 451.

2. Γ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ἀθηναϊκὸν Ἀρχεῖον σελῖς 348-349.

3. Ἄν καὶ τὰ γεγονότα ταῦτα συνδέονται μὲ τὴν δρᾶσιν τῶν Μακεδόνων πολεμιστῶν, θεωροῦντες τὸν ἐμφύλιον σπαραγμὸν ὡς μίαν ἐκ τῶν ἀμαυρῶν σελίδων τοῦ Ἑλληνικοῦ μεγαλοεργήματος, ἀντιπαρερχόμεθα τὸ θλιβερὸν τοῦτο κεφάλαιον τῆς Ἐθνικῆς μας ἱστορίας.

θὸν μὲν καὶ τίμιον πατριώτην ἀλλ' ἄπειρον τῶν κατὰ ξηρὰν ἀγώνων καὶ δὴ τῆς τακτικῆς τῶν ἀτιθάσων καὶ ἀτάκτων πολεμιστῶν τῆς Ρούμελης, τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ Ὀλύμπου.

Οἱ ἀρχηγοὶ βαρέως ἔφερον τὴν προσβολὴν ταύτην, πολλοὶ δὲ τῶν πολεμιστῶν, μὴ ἔχοντες ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἤρχισαν νὰ λιποτακτοῦν. Ὁ Καρατάσιος, εἰς ἄκρον φιλότιμος, ἠρνήθη νὰ ταχθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σκούρτη· εἶναι ἡ πρώτη καὶ μόνη ἀπειθεία, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ Ἀγῶνος. Ἄλλ' ὁ πολέμαρχος γέρον, ὁ διδάσκαλος τῆς πολεμικῆς τέχνης ἠγανάκτησε καὶ παραλαβὼν 200 παλαιούς του συναγωνιστάς, τῶν ἄλλων Μακεδόνων παραμεινάντων ὑπὸ τὸν Γάτσον, ὠχυρώθη εἰς τὸ χωρίον Σχοινόλακα τῆς Μεσσηνίας, ἐναντίον τοῦ ὁποίου κατηυθύνετο ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ Ἰμβραήμ πασαῖ. Οἱ ὑπόλοιποι ἀρχηγοὶ τῶν σωμάτων ὑπὸ τὸν Σκούρτην παρετάχθησαν εἰς τὸ Κρεμμῦδι ἀθυμοῦντες καὶ χωρὶς ὄρεξιν διὰ πόλεμον.

Τὴν πρωτῆν τῆς 18ης Μαΐου 1825¹⁾ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ Ἰβραήμ ἀποτελουμένη ἀπὸ 3000 λογχοφόρους τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, 1000 ἀτάκτους Ἀλβανούς καὶ 700 ἱππεῖς Μамελοῦκους ἐπετέθη λυσσασδῶς κατὰ τῶν εὐαρίθμων Μακεδόνων. Οἱ ἀμυνόμενοι κατέχοντες ἐπίκαιρον ὑψηλὴν καὶ δεσπόζουσαν τοποθεσίαν βάλλουν ψυχραίμως καὶ μὲ συνοχήν, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι θερίζονται· ὁ ἀρχηγὸς Καρατάσιος ὄρθιος καὶ ἀκάλυπτος κατὰ τὸ σύνηδες διατρέχει τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἐμψυχώνει τοὺς πολεμιστάς καὶ ἀναγκάζει τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἰβραήμ εἰς ὑποχώρησιν. Δευτέρα καὶ τρίτη ἐπίθεσις τῶν Αἰγυπτίων ἀποτυγχάνουν ἀδόξως ὅπως καὶ ἡ πρώτη. Τὸ ἀπόγευμα καὶ περὶ ὦραν 3ην ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐπίθεσις καὶ τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς ὁ ἀντιστράτηγος Ρισβὰν μπέτης ἀρχηγὸς τῶν Μамελοῦκων. Καὶ πάλιν ἡ ἐπίθεσις τῶν Αἰγυπτίων ὑπῆρξεν ὀρμητικὴ, ἀλλ' εἰς μάτην. Οἱ Αἰγύπτιοι ἀποδεκατίζονται, ἡ ἐπίθεσις των μένει καὶ πάλιν ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Πελοποννήσιοι ἀρχηγοὶ Παπασιώρης μὲ 500 Ἀρκαδάς, Γιατρᾶκος μὲ 600 Μανιάτας, οἱ Χατζηχοῆστος, Γάτσος καὶ Κοντογιάννης μὲ 1400 Ρουμελιώτας καὶ Μακεδόνας σπεύδουν εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ Καρατάσιου. Λυστυχῶς ἐγένοντο ἀντιληπτοὶ ὀλίγον πρὶν φθάσουν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, εὐρισκόμενοι δὲ εἰς πεδινὸν μέρος ἐδέχθησαν τὴν ἐπίθεσιν 2000 ἱππέων Μамελοῦκων καὶ 1500 πεζῶν Αἰγυπτίων καὶ μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν, μὴ προλαβόντες ἂν νὰ συνταχθοῦν,

1. Ἡμερολόγιον ἀγωνιστοῦ Μεσσηνίας Α. Θ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ, Ἱστορικαὶ ἀλήθειαι, σελ. 160, 161. Ὡσαύτως ΝΙΚ. ΣΠΗΛΙΑΔΟΥ, Ἀπομνημονεύματα, Ἀθήνησι 1852, τόμ. 2 σελ. 256-57. Ὁ Κ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Συντ. Ἀπομνημονεύματα Ἀναγ. Ἑλλ. σελ. 104, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Καρατάσιος ἦτο ὀχυρωμένος ἐντὸς τοῦ χωρίου καὶ ἀντεπεξῆλθε νικηφόρος ἐναντίον 6000 Αἰγυπτίων. Πρβλ. Ὡσαύτως ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Ἱστορ. Ἑλλην. Παλιγ, σελ. 501.

ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἐγκαταλείψαντες 45 νεκροὺς καὶ πολλοὺς τραυματίας καὶ αἰχμαλώτους. Ἐν τῷ μεταξύ κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας ἤρχισε βροχὴ ραγδαϊοτάτη μετ' ἀστραπῶν καὶ βροντῶν ὃ δὲ Καρατάσιος, τοῦ ὁποῖου ἡ θέσις καθίστατο κρίσιμος ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ἐπωφεληθεὶς τῆς κακοκαιρίας καὶ τοῦ ἐπελθόντος σκότους ἀπεσύρθη εἰς τὴν Λιγούδιτσαν, συναντηθεὶς μὲ τοὺς Ἀρκάδας. Ἡ μάχη τοῦ Σχοινόλακα συμφώνως πρὸς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Πελοποννησίου στρατηγοῦ Γρηγοριάδου διήρκεσεν ἕξ ὥρας. Ἐκ τῶν ἀνδρείων Μακεδόνων ἐφονεύθησαν 13 στρατιῶται, 6 ἐπληρώθησαν καὶ 6 συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους ἐφονεύθησαν 6 ἀξιωματικοί, 150 στρατιῶται καὶ ἐπληρώθησαν 63¹⁾. Ὁ Κ. Παπαρηγόπουλος εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Καραϊσκάκη²⁾ ἀσχολούμενος μὲ τὴν μάχην τοῦ Σχοινόλακα γράφει: «Οἱ νικηφόροι Μακεδόνες ἔπεμψαν εἰς Τρίπολιν ὡς ἀπαρχὴν τοῦ νέου τούτου εἵδους τοῦ πολέμου, ὃν ἐπρόκειτο ἤδη νὰ διεξαγάγωσιν οἱ Ἕλληνες, 109 λογχοφόρα ὄπλα. Τῶντι τότε κατὰ πρῶτον τὰ ἄρσενια ἡμῶν σίφη πρὸς τακτικὸν ἀντεπαρετάχθησαν τάγμα καὶ μολοντί οὐδεμίαν ἔλαβον ἐκ Κρεμμυδίου ἐπικουρίαν, ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν ἀτρόμητον ἀνδρείαν καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἐπιτηδεϊότητα τοῦ ἀρχηγοῦ, κατώρθωσαν νὰ κατισχύσωσιν».

Ἡ νίκη τοῦ Καρατάσιου εἰς τὸν Σχοινόλακα ἐνεθουσίασε τὴν Κυβέρνησιν, ὃ δὲ Κουντουριώτης μεταβὰς εἰς τὴν Τριπολιτσάν ἀπεφάσισε μὲ τὸν Μαυροκορδάτον καὶ τὸν Κωλέτην νὰ διοργανώσουν τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Ἰβραήμ. Ἐπῆλθον ὅμως τὰ θλιβερὰ γεγονότα τοῦ Κρεμμυδίου καὶ οἱ μετὰ τοῦ Σκούρη Ρουμελιῶται ὑπέστησαν πανωλεθρίαν· διεσκοπίσθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ τὸν Κωλέτην ἄλλοι μὲν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ἄλλοι δὲ ἤρχισαν νὰ φορολογοῦν καὶ νὰ βασανίζουν τοὺς κατοίκους. Πλήρης ἀναρχία ἐκράτει εἰς τὴν Πελοπόννησον. Συμπλοκαὶ συνήπτοντο καθημερινῶς³⁾ μεταξύ κατοίκων καὶ στρατευμάτων καὶ ὁ ἀγὼν

1. Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ἀθην. Ἀρχεῖον σελ. 430. (Ἐγγραφα στρατηγοῦ Γκούρα). Συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Παπαφλέσσα πρὸς τὸν Γκούραν ὃ Καρατάσιος πολεμήσας γενναϊότατα ἐφόνευσεν ἄνω τῶν 500 Αἰγυπτίων. Κατὰ τὴν ἀπὸ 19 Μαρτίου 1825 ἐπιστολὴν τοῦ Φρουράρχου Νεοκάστρου Δ. Σαχτούρη πρὸς τὸν Ναύαρχον Μιαούλην ἐφόνευσεν ἄνω τῶν 200 πλὴν τῶν τραυματιῶν καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Διοίκησιν 5 φορτία μπαγιονέτες (Ἰστορ. Ἀρχ., Ὑδρας τόμ. 11 σελ. 78 - 79).

2. ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, Ὁ στρατάρχης Γ. Καραϊσκάκης, Ἀθῆναι 1896, σ. 34 - 35.

3. Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΟΥ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2 σελ. 273. Ὁ Καρατάσιος γράφει τὴν 23 Ἀπριλίου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν: «*Ἐφυγον ὄλοι οἱ Πελοποννήσιοι, ἐφανέρωσαν πλέον τὴν κακίαν των· δὲν θέλουσι νὰ ἰπηρετήσωσι μὲ ἡμᾶς Κάλιον ἔχοντι νὰ φονεύσωσιν ἐξ ἡμῶν ἢ νὰ φονεύσωσι Τούρκους· ἐφόνευσαν καὶ πολλοὺς ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τοὺς δρόμους καὶ μᾶς ἔδωκαν νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι δὲν μᾶς θέλουσιν εἰς τὴν Πατρίδα των.* (Ὅθεν ἐνόσφ ἡμεῖς εὐρικόμεθα ἐδῶ προξενούμεν κακὸν καὶ ὄχι καλὸν ἐπομένως παρακαλοῦμεν οἱ στρατηγοὶ ὄλοι νὰ μᾶς διατάξῃτε νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας νὰ πολεμήσωμεν».

διήρχετο φοβερὰν κρίσιν. Ὁ Καρατάσιος ἐστρατοπεδευμένος εἰς τὰς χώρας ἐξέθεσε τὴν κατάστασιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐζήτησε νὰ ἀποχωρήσῃ ἐκ τῆς ἀναρχομένης Πελοποννήσου πρὸς κατευνασμὸν τῶν παθῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ πλείστοι τῶν Ρουμελιωτῶν ἀνεχώρησαν, παρέμειναν δὲ τελικῶς μόνον ὁ Καρατάσιος, ὁ Βάσσος, ὁ Χατζηχρήστος καὶ ὁ Σκούρτης μὲ 2000 πολεμιστὰς ¹⁾.

6. Ἡ ὑπεράσπισις τῆς Ὑδρας

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως αἱ φάλαγγες τοῦ Ἰβραήμ ἐπροχώρουν καὶ ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος ἠπείλει τὰς νήσους καὶ ἰδιαιτέρως τὴν Ὑδραν. Οἱ Ὑδραῖοι διὰ τῆς ἀπὸ 29 Ἀπριλίου 1825 ἐπιστολῆς των πρὸς τὸ Ἐκτελεστικὸν ἐζήτησαν τὴν ἀποστολὴν δυνάμεως 1500 - 2000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Καρατάσιον καθὼς καὶ τὴν ἐκ 500 ἀνδρῶν δυνάμιν τῶν Ὀλυμπίων ὑπὸ τὸν Μῆτρον Λιακόπουλον, ἣ ὁποία εὐρίσκετο μὲ τὰ γυναικόπαιδα τῶν προσφυγόντων Βορειοελλαδιτῶν εἰς τὰς Βορείους Σποράδας.

Ὄντως ὁ Καρατάσιος ἀνεχώρησεν ἐκ Μεσσηνίας καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἐρμιόνην, ἐκεῖθεν δὲ διὰ πλοίων διεπεραιώθη ἐπὶ κεφαλῆς 1200 Μακεδόνων πολεμιστῶν εἰς τὴν Ὑδραν, ἔνθα συνήνητσε τὸν Μῆτρον Λιακόπουλον μὲ 300 Ὀλυμπίους, τὸν Ἀποστολάραν μὲ 170 καὶ τὸν Ἰωάννην Ἐμμ. Παπᾶν μὲ ἑτέρους 70 Μακεδόνας. Ἡ παρουσία στρατηγοῦ ἐμπειροπολέμου καὶ γνωστοτάτου εἰς τὴν Ὑδραν ἐκ τῆς πρώτης ἐκστρατείας ὅσον καὶ ἐκ τῶν λαμπρῶν κατορθωμάτων του ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος διεσκέδασε τὸν φόβον τῶν Ὑδραίων. Ἐντὸς ὀλίγου ἔφθασεν εἰς τὴν Ὑδραν καὶ ὁ Θεοδωράκης Γρίβας μὲ 400 Ρουμελιώτας καθὼς καὶ 200 ἄλλοι ἐκ Σαλαμίνας, ταχθέντες ἀπαντες ὑπὸ τὸν Καρατάσιον.

Ὁ ἀρχηγὸς ἐπεδόθη ἀμέσως εἰς τὴν ὀχύρωσιν τῆς νήσου· οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου, ἀδαιεῖς εἰς τοὺς κατὰ ξηρὰν ἀγῶνας, φαίνεται ὅτι δὲν κατέβαλον τὴν προσήκουσαν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ὀχύρωσιν τῆς νήσου των ἐναντίον τυχὸν ἀποπείρας ἀποβιβάσεως ἐχθρικῶν ἀγχημάτων ²⁾. Τέλος κατοπιν τῆς ἐπι-

1. Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΟΥ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2 σελ. 277.

2. Ἱστορ. Ἀρχ. Ὑδρας, τόμ. 11 σελ. 547. «*Εὐγενέστατοι πρόκριτοι. Καὶ χθὲς καὶ προχθὲς σὰς ἔγραψα διὰ νὰ στείλετε μαστόρους διὰ τὰ ταμπούρια καὶ μαστόρους δὲν βλέπω νὰ πηγαίνουν. Σὰς γράφω πάλιν νὰ φροντίσητε, ὅπου νὰ σταλοῦν μαστόροι, ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι ἀνοικτὸς καὶ μένω.*

Ὑδρα τῆ 21 Σεπτεμβρίου 1825.

Ὁ πατριώτης
Καρατάσιος

Υ. Γ. Καὶ σήμερα νὰ πηγαίνουν χωρὶς ἄλλο ὄλοι εἰ μαστόροι τώρα ὅπου ἔχομεν τὸν καιρὸν νὰ φροντίσωμαι δι' ὅλα τὰ ἀναγκαῖα. Ὡσαύτως τὴν 5 - 10 - 25 ἀπέστειλε καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν εἰς δρυμύτατον καὶ ἐπιτακτικότερον τόνον.

μονῆς τοῦ Καρατάσιου ἢ ὀχύρωσις τῆς νήσου ἐπερατώθη, ὃ δὲ τουρκικὸς στόλος πληροφορηθεὶς τὰς ἀποσταλείσας ἐνισχύσεις δὲν ἐτόλμησε νὰ προσβάλλῃ αὐτήν. Δυστυχῶς ὁμως τὰ ὑπέρογκα βάρη τοῦ Ἁγῶνος καὶ αἱ μεγάλαι οἰκονομικαὶ θυσίαι τῆς εὐάνδρου ταύτης νήσου, τῆς ἐξυπηρετήσεως τὸν Ἁγῶνα ὅσον οὐδεμία ἄλλη, εἶχον ἐξαντλήσει τὸ ταμεῖον τῆς. Οἱ στρατιῶται τοῦ Καρατάσιου, τοῦ Γρίβα καὶ τοῦ ἐν τῷ μεταξύ ἀφικθέντος Μακρογιάννη δὲν ἐλάμβανον τοὺς μισθοὺς καὶ τὰ καθιερωμένα σιτηρέσια. Ὁ Καρατάσιος ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἀποβιβασθέντων διὰ τῆς ἀπὸ 14 Νοεμβρίου 1825 ἐπιστολῆς του ἔγραφε πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς νήσου. « *Σήμερον ἦλθον ὅλοι οἱ καπετανεῖοι ἐδῶ καὶ μὲ λέγουν ὅτι τοὺς ἐβίασαν οἱ στρατιῶται διὰ τὰ σιτηρέσια. Ἐπειδὴ τις καὶ εἶναι ἀποκρέα σήμερον, θέλουσιν χαρτζιλίκι ὁ κόσμος νὰ ἀποκρέσων. Περικαλῶ λοιπὸν κλπ. . . .* »¹⁾

Εἰς τὴν Ὑδραν ὁ Καρατάσιος παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ 1825, ὅτε καὶ ἀνεκλήθη εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐπειδὴ ἡ κατάστασις ἐκεῖ ἔχειροτέρευεν ἕνεκα τῆς προόδου τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἰβραήμ.

Θὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα ἀπόσπασμα τῆς ὑπ' ἀρ. 15934/31 - 12 - 1825 Διαταγῆς ἀνακλήσεως πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς Ὑδρας²⁾, ἡ ὁποία λίαν χαρακτηριστικῶς περιγράφει τὰ γεγονότα. « . . . Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ κατὰ τῆς Τριπολιτζᾶς σχεδίου ἐσκορπίσθησαν ὅλα τὰ στρατεύματα τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐπόμενον νὰ δευλιᾶσῃ ὁ λαὸς καὶ τὰ ἐκ τῆς δευλιᾶς ἀποτελέσματα νὰ εἶναι ὀλέθρια, ἡ Διοίκησις ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ φέρῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸν στρατηγὸν Καρατάσιον μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ὄδηγιάν του ὀπλαρχηγούς, διὰ νὰ εὐρίσκειται ἐν καιρῷ χρείας ἐν σῶμα ἀρκετὸν καὶ συγκείμενον ἀπὸ ἀνδρείους καὶ ἐμπειροπολέμους στρατιώτας καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ . . . ».

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος Κολοκοτρώνης βλέπων τὴν διάλυσιν τῶν Πελοποννησίων παρεκάλεσε κατ' ἐπανάληψιν τὴν Διοίκησιν³⁾ νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸν γενναῖον Καρατάσιον, ἡ δὲ Διοίκησις ἀπαντῶσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 55/25 - 6 - 1825 ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην ἔγραφε: « . . . Ὅσον λυπηρὰ καὶ ἂν εἶναι ἡ περίστασις, ἀρχηγοὶ Ἕλληνες, δὲν πρέπει ὁμως νὰ μᾶς ἀπονεκρώσῃ. Ἡ Διοίκησις ἔγραψε μετ' ἐπιμονῆς εἰς τὴν Ὑδραν διὰ νὰ μεταφέρῃ ὅλα τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα σώματα ὑπὸ τὴν ὄδηγιάν τοῦ στρατηγοῦ Καρατάσιου συμποσούμενα εἰς 3 χιλιάδας περίπου . . . ».

Ὁ Καρατάσιος ἐντολῇ τῆς Κυβερνήσεως ἀναχωρήσας ἐξ Ὑδρας ἐπανῆλθεν εἰς τὰ Βέρβενα τῆς Πελοποννήσου ἵνα συμπράξῃ μὲ τὴν ὑπὸ τὸν Χα-

1. Ἱστορ. Ἀρχ. Ὑδρας τόμ. 11 σελ. 629.

2. Ἱστορ. Ἀρχ. Ὑδρας τόμ. 11 σελ. 675.

3. Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ἀθην. Ἀρχ. σελ. 465 καὶ Ι. ΘΕΟΦΑΝΙΑΝ, Ἀρχ. Κολοκοτρώνη, τόμ. 2 σελ. 319.

τζημιχάλην ομάδα τῶν ἑναπομεινάντων Ρουμελιωτῶν, ἔχον ὡς ὑπαρχηγὸν τὸν πολεμιστὴν τῶν Βοδενῶν Ἀγγελῆν Γάτσον. Ἡγούμενος δυνάμειος ἐκ 2000 πολεμιστῶν κατέλαβε τὴν περιφέρειαν ἀπὸ Τζιπχλιανὰ ἕως τὸ Παρθένι ἵνα ἀντιμετωπίσῃ τὴν πρὸς τὴν Καρύταιναν προελαύνουσαν φάλαγγα τοῦ Ἰβραήμ.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἕνεκα τῆς ὑποταγῆς τῶν Τρικκεριωτῶν καθῶς καὶ τοῦ Διαμαντῆ, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον ἐπὶ κεφαλῆς 300 πολεμιστῶν διὰ τὴν Σκίαθον, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο αἱ οἰκογένειαι τῶν Ὀλυμπίων. Εἰς τὴν Πελοπόννησον παρέμεινεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Μακεδόνων ὁ Ἀγγελῆς Γάτσος, ἄλλοι δὲ 200 Μακεδόνες μὲ ἀρχηγὸν τὸν Τόλιον Λάζον ἀνεχώρησαν μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Καλλέργη¹⁾ διὰ τὴν Κρήτην, ἵνα συνδράμουν τὴν ἐπανάστασιν τῆς Μεγαλονήσου.

Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν διάστημα οἱ Θεσσαλοί, μὴ δυνηθέντες ν' ἀντισταθοῦν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν περισσοτέρων Ὀλυμπίων ὑπὸ τὸν Καρατάσιον εἰς τὴν Πελοπόννησον, συνεργούσης δὲ καὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ Ὀδυσσεῦος ὑπετάγησαν εἰς τὸν Κιουταχῆν. Ὁ Διαμαντῆς²⁾ παρ' ὄλην τὴν ἀνδρείαν του διαφωνῶν διαρκῶς μὲ τὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς, ὑπετάγη καὶ αὐτὸς εἰς τοὺς Τούρκους μαζὶ μὲ τὸν Γούλαν καὶ τὸν Αἰτωλοκαρνανάνα Μιχαὴλ Πιλάλαν. Οἱ πολεμισταὶ οὗτοι ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ Καρατάσιου εἰς τὴν Σκίαθον ἀπέστειλαν τὸν Θεσσαλὸν Ι. Τσακμάκην ἵνα κατα-

1. Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΟΥ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2 σελ. 461. Ὁ Ν. ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ, εἰς τὸ ἔργον του, Ἀπομν. περὶ Αὐτῶν. τῆς Ἑλλάδος πολέμου τῶν Κρητῶν, σελ. 338, 340, ὑποστηρίζει ὅτι μόνον 60 Μακεδόνες ὑπὸ τὸν Τ. Λάζον ἀφίχθησαν εἰς τὴν Γραμβούσαν ἵνα διευθύνουν προσωρινῶς τὴν ἐκστρατείαν τῶν Κρητῶν. Περισσότερα στοιχεῖα τῆς ἐν Κρήτῃ τύχης τῶν Μακεδόνων δὲν ἔχομεν.

2. Ὁ Διαμαντῆς Νικολάου, ἀνδρεῖος πολεμιστῆς ἀλλὰ ἐμπαθοῦς χαρακτήρος, εἶπεν ἀποχωρήσει ἀπὸ τὴν Σκίαθον κατόπιν διαφωνίας μὲ τοὺς ἄλλους ἀρματωλοὺς καὶ συνδιαλλαγῆς προσωρινῶς μὲ τὸν Ταχῆρ Κονίτσαν παρέμεινεν ἐπ' ὀλίγον εἰς Θεσσαλίαν καὶ ἀκολούθως ἐπανῆλθεν εἰς τὸν Ὀλυμπον (εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Λιτοχώρου) ἔνθα ἐκάλεσε καὶ ἄλλους διασκορπισμένους ὄπλαρχηγούς Ὀλυμπίους πρὸς σύσκεψιν τὴν 3ην Νοεμβρίου 1827 συνεκροτήθη ἡ σύσκεψις αὕτη εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Διονυσίου καὶ οἱ συνελθόντες ἀπέστειλαν τὸ κατωτέρω ἔγγραφον: « Πρὸς τὸν περιπόθητον ἀδελφὸν καὶ συμπολίτην μας κύριον Χριστ. Πεθραιβόν, ἀπὸ ψυχῆς ἀσπαζόμενοι. Ἐξοχώτατε ὁ παρῶν καιρὸς μᾶς καλεῖ πρὸς ἑνωσιν καὶ ταχείαν συνενέργειαν ἐναντίον τοῦ ἔχθρου. Ἡμεῖς ταῦτα πάντα κρῖναντες καὶ παραδειγματισθέντες ἀπὸ τὴν ματαίαν παραδρομὴν τοῦ τοσοῦτου καιροῦ, συνενώθημεν καὶ ἐκάμαμεν τὸν ὅρκον νὰ ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καὶ τῶν δικαιωμάτων μας. Καὶ καθὼς ὁρθῶς χρειάζεται ἡ πολυχειρία εἰς τὰ παρόμοια, οὕτως εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἡ συνδρομὴ τῶν φρονίμων συμπατριωτῶν μας. Ὅθεν καὶ συμφώνως οἶς καλοῦμεν πρὸς τὸν κοινὸν τοῦτον ἀγῶνα ὡς ἕνα τῶν καλῶν πατριωτῶν καὶ ἐμπειροπόλεμον καὶ παρακινούντες οὐκ νὰ ταχύνετε τὸν ἔργον οὐκ οὐδὲν μὲ ὅσους δυνηθῆτε συντρόφους στρατιώτας, χωρὶς δισταγμὸν καὶ συναγωνιζόμεθα ὁμοῦ καὶ συμπράττοντες νὰ ὠφεληθῶμεν τὸν παρόντα καιρὸν, ὅπου αἱ τρεῖς φιλόανθρωποι

πίση τὸν Μακεδόνα πολεμιστὴν¹⁾ καὶ τοὺς συνεργάτας του νὰ ὑποταχθοῦν καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς Τούρκους.

7. Αἱ κατὰ τὴν Εὐβοίαν καὶ Στερεὰν μάχαι

Ὁ ὑποκινῶν τοὺς ἀρματωλοὺς τούτους Ἀλβανὸς ἀρχηγὸς Ταχῆρ Κονίτσας ἀπέστειλε διὰ τοῦ Τσακμάκη χρήματα καὶ διάφορα δῶρα εἰς τὸν Καρατάσιον· « Ἀλλ' οὗτος ὁ ἀγαθὸς γέρον (Καρατάσιος), γράφει ὁ Σπηλιάδης, ἀφ' οὗ ἐπολέμησεν εἰς τὴν Μεσσηνίαν τὸν Ἰβραήμ δὲν ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ συνδιαλλαγῇ μὲ τοὺς ἐχθρούς ». Ἀπέπεμψε τὸν αἰσχρὸν Ἕλληνα ἀπεσταλμένον καὶ εἰδοποίησε πάραυτα τὴν Κυβέρνησιν νὰ λάβῃ τὰ μέτρα τῆς, διότι ὁ Ταχῆρ Κονίτσας καὶ ὁ Ὁμὲρ τῆς Καρύστου ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῆς Σκιαθοῦ, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι καὶ πάλιν ἤρχισαν νὰ δεικνύουν διαθέσεις ὑποταγῆς εἰς τοὺς Τούρκους. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ 1826 ἡ Κυβέρνησις διώρισεν ἐκ νέου τὸν Καρατάσιον ἀρχηγὸν τῆς περιφερείας ταύτης.

Μετὰ τὸν οἰκτρὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου ὁ Ι. Γκούρας διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος προσεκάλεσε τὸν Καρατάσιον²⁾ καὶ ὅλα τὰ Ὀλυμπιακὰ στρατεύματα νὰ κατέλθουν εἰς τὰ Μέγαρα ἵνα πολεμήσουν κατὰ τοῦ καταλαβόντος τὴν Ἀττικὴν Κιουταχῆ. Οὕτω μετεσταυθμευσεν ὁ Καρατάσιος εἰς τὰ Μέγαρα ἔνθα ἐδημιουργεῖτο τὸ νέον Ἑλληνικὸν στρατόπεδον ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην, ἀλλὰ πάλιν διὰ νέας διαταγῆς διετάχθη νὰ διεκπεραιωθῆ εἰς τὴν Εὐβοίαν καὶ νὰ προβῆ εἰς ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν ἐκεῖ Τούρκων. Ἀφικθεὶς ἐκεῖ ἐλεηλάτησε τὴν νῆσον καὶ κατώρθωσε διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς μετὰ τοῦ Κιουταχῆ εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐκστρατεύσαντας Τούρκους νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν νῆσον. Τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον τῆς Ἀττικῆς ἐξησθένησεν ἀρκούντως ἐκ

Μεγάλαι Ἑθρωπαϊκαὶ δυνάμεις ὑπερασπίζουσαι τὰ δικαιώματά μας, πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ ἡμεῖς τῆς κοινῆς καὶ ἰδίας μας Πατρίδος ».

Ἐγμίνετε

Οἱ συμπολιτῆαι καὶ συνάδελφοί σας ὀπλαρχηγοὶ Ὀλύμπιοι. Ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ κατὰ τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἐν Ὀλύμπῳ τῇ 3 Νοεμβρίου 1827.

Ἔπονται ὑπογραφαὶ καὶ πλείσται σφραγίδες καὶ κάτωθεν τὰ ἐξῆς ἰδιοχείρως ἀπὸ τὸν Διαμαντῆν. « Ἀδελφέ, Ἀνταποκρίσου μὲ ὅλους συμπατριώτας μας. Ὅσοι ἀγαπήσουν ἄς ἔλθουν νὰ συναγωνισθῶμεν ὅλοι μαζὺ διότι ἐβαρέθηκα εἰς τοὺς λάκκους καὶ σπηλιὰς νὰ κατοικῶ ὡσὰν τοὺς λύκους ».

Διαμαντῆς

1. Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΟΥ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2 σελ. 468, 470.

2. Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΟΥ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 3 σελ. 11.

τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησεν ὁ Καρατάσιος, ἀλλὰ ἡ Κυβέρνησις δὲν ἐξεμεταλλεύθη τὴν παρουσιασθεῖσαν εὐκαιρίαν. Οὐχ ἦττον ὁμως ὁ Μακεδὼν στρατηγὸς περιφερόμενος εἰς τὴν Εὐβοίαν καὶ λεηλατῶν αὐτὴν εἶχε καταρωθῶσει νὰ αἰχμαλωτίσῃ, συμφώνως πρὸς τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ ἀγωνιστοῦ Καρώρη¹⁾, δύο τουρκικὰ πλοῖα πλήρη πολεμοφοδίων καὶ τροφίμων καθὼς καὶ 80 ναύτας, ἅτινα ἀπέστειλεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Παρ' ὅλας τὰς ἐπιτυχίας ταύτας καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ δημιουργηθῇ ἰσχυρὸς περισπασμὸς εἰς τὴν Εὐβοίαν καὶ τὸν Εὐρίπον²⁾ δὲν ἐπετεύχθησαν τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα, διότι ἡ μεγαλυτέρα προσοχὴ ἦτο ἐστραμμένη εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἐὰν διετίθετο σοβαρὰ κατὰ ξηρὰν δύναμις πολεμιστῶν ὡς καὶ ναυτικὴ τοιαύτη, τὴν ὁποίαν ἐπιμόνως ἐξήτει ὁ Καρατάσιος ἀπὸ τοῦς Ὑδραῖους³⁾ διὰ νὰ ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν Ἀταλάντην καὶ προσβάλλῃ τοὺς σταθμοὺς ἀνεφοδιασμοῦ τῶν Τούρκων ἀπειλῶν τὰ νῶτα τοῦ Κιουταχῆ, ἀλλοῖα πιθανῶς θὰ ἦτο ἡ ἔκβασις τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης⁴⁾.

Κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον ἡ Κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν Κωλέτην εἰς τὴν Εὐβοίαν, Ταλαντοῆσι καὶ Σχίαθον πρὸς τὸν Καρατάσιον, ἵνα συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ πρὸς ἐνέργειαν ἀποβάσεων εἰς Ἀταλάντην καὶ ἐκεῖθεν προέλαισιν πρὸς τὰς Θήβας, ἵνα διὰ τοῦ νέου αὐτοῦ ἀντιπερισπασμοῦ εὐδοιωθῇ ἡ ἐκστρατεία τοῦ Καραϊσκάκη⁵⁾. Τὴν 3ην Νοεμβρίου τὰ Ὀλυμπιακὰ στρατεύματα ἤρχισαν ἀποβιβαζόμενα εἰς τὴν Ἀταλάντην. Τὴν 8ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Γάτσος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀποσχισθέντων ἐκ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ Καρατάσιου πολεμιστῶν ἀνερχομένων εἰς 500 περίπου ἐπετέθη κατὰ τῆς Ἀταλάντης⁶⁾ καὶ κατέλαβε τὸν σταθμὸν ἀνεφοδιασμοῦ· ἀκολούθως πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Μουσταμπεης ἀφικνεῖται ἐκ Θηβῶν, κατέλαβε σημεῖον τι τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ μεταξὺ Ἀταλάντης καὶ Λεβαδείας ἵνα ἀντιμετωπίσῃ τοὺς ἐπερχο-

1. Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ἀθηναϊκὸν Ἀρχεῖον σελ. 113.

2. Ἀρχεῖον Καραϊσκάκη (1826-27) Ἀθήναι 1824 σελ. 13 καὶ 105.

3. Ἀρχεῖον Ὑδραίων τόμ. 13 σελ. 66, 67.

4. Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Εὐρίπου ἐπλήθθη διάστασις μεταξὺ Καρατάσιου καὶ Γάτσου, τοῦ δευτέρου ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀπλαρχηγῶν Δουμπιώτη, Μπίνου, Ἀποστολάρα, Καλαμίδα κλπ. ἀξιώσαντος τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων καὶ κατηγοροῦντος τὸν Καρατάσιον ὡς ἀποτυχόντα ἐν Εὐρίπῳ. Μάλιστα ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Γάτσου ὁ Ἀναγ. Ρ. Βελεστινλῆς εἰς Ἐρμιόνην καὶ ἐπέδωκε σχετικὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Πρβλ. Α. ΜΑΜΟΥΚΑ. Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, τόμ. 7 σελ. 23, 26.

5. Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΗ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 3 σελ. 150, 151, 152, 153.

6. Ὁ Α. ΚΟΥΤΣΟΝΙΚΑΣ, εἰς τὸν Β' τόμον (σελ. 312) ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Γάτσος εἶχε διαφωνήσῃ μετὰ τὸν Καρατάσιον, διότι ὁ δεῦτερος ἔκρινεν ὅτι δὲν ἦτο σκόπιμον νὰ κατευθυνθοῦν εἰς Παλιοχώρι καὶ Καρυὰν ἵνα φυλάσσουν τὸν Μαλιακὸν κόλπον καὶ ἀποκλείσουν τὴν ἐκ Φουντάνας δημοσίαν ὁδόν. Ἡ ἐξέλιξις πάντως ἐδικαίωσε τὸν Καρατάσιον.

μένους Τούρκους. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ συνήφθη σφοδροτάτη μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες μαχόμενοι εἰς τὰ πεδινὰ καὶ προσβληθέντες ἀπὸ τὸ ἱππικὸν τοῦ Μουσταμπεη ὑπέστησαν μεγάλην φθοράν. Ἐκεῖ ἐφρονεύθη ὁ Ἄγγελης Συκιώτης ἀπὸ τὴν Χαλκιδικὴν, ὁ Γέρω Καλαμίδας, ὁ Κόντος, ὁ Χαμακιώτης, ὁ ἀρεοπαγίτης Κ. Σακελλίων, συνελήφθη δὲ αἰχμάλωτος ὁ Ἀθανάσιος Ἐμμ. Παπᾶς, ¹⁾ ὁ υἱὸς τοῦ ἀτυχοῦς ἀρχιστρατήγου τῆς Χαλκιδικῆς. Ὁ Γάτσος ἐπολέμησεν ἀνδρειότατα ὅπως πάντοτε, ἀλλ' ὑποχωρῶν καὶ αὐτὸς μαζὶ μὲ τὸν ἀρματωλὸν τοῦ Ἄλμυροῦ Βελέντζαν κατάρθωσε νὰ καταλάβῃ μίαν ἐρειπωμένην ἐκκλησίαν καὶ νὰ ὀχυρωθῇ μὲ 80 ἄνδρας. Ἐπὶ ὀκτῶ ὥρας ἠμύνητο ἀπεγνωσμένως κατὰ τῶν Τούρκων, ἐφόνευσε καὶ ἐπλήγωσεν ἄνω τῶν 150, θὰ συνελαμβάνετο δὲ αἰχμάλωτος, ἂν δὲν κατέφθανεν ἡ πρωτοπορεία τοῦ σώματος τοῦ Καρατάσιου ὑπὸ τὸν υἱὸν του Τσάμην καὶ μὲ ὑπαρχηγούς τὸν Μῆτρον Λιακόπουλον, τὸν Ἀποστολάραν, ἀποσχισθέντα ἐκ τοῦ Γάτσου, καὶ τὸν Καπετὰν Ἀναστάσην (Χιμευτόν;) ἐκ Κασσάνδρας, οἵτινες καὶ ἔτρεψαν τοὺς Τούρκους εἰς φυγὴν, ἀφοῦ ἀπώλεσαν 34 πολεμιστὰς καὶ ἀπήλλαξαν τὸν Γάτσον καὶ τὸν τραυματισθέντα Βελέντζαν ἀπὸ βεβαίου θανάτου ἢ αἰχμαλωσίας.

Δυστυχῶς ἡ ἀναχώρησις τῶν πλοίων τῶν περιπολούντων εἰς τὴν Εὐβοίαν, Σκιάθον καὶ Σκόπελον ἠνάγκασε τὰ Ὀλυμπιακὰ στρατεύματα νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὰς νήσους, ἡ δὲ κατὰ τῶν Θηβῶν ἀρξαμένη ἐκστρατεία ἐματαιώθη πρὸς ζημίαν τοῦ ἀγῶνος ἐν Ἀττικῇ.

Ἐἴπομεν ἀνωτέρω ²⁾ ὅτι κατὰ τὴν γενομένην συνθήκην μεταξὺ Ὀλυμπίων καὶ Κιουταχῆ εἰς Τρίκκερι παρέμεινεν ἐντὸς τῆς πόλεως μόνον ὁ

1. I. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, Ἀθηναϊκὸν Ἀρχεῖον σελ. 157. Εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ Ἀγωνιστοῦ Ν. Καρῶρη, εὐρίσκομεν τὰ κατωτέρω σχετικῶς μὲ τὴν τύχην τοῦ Ἀθαν. Ἐμμ. Παπᾶ, ὅστις συλληφθεὶς ὑπὸ σώματος τοῦ Κιουταχῆ πλησίον τῆς Λεβαδιᾶς προσήχθη εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηνῶν. «...ἀπὸ δὲ τοὺς Τούρκους ἐμβήκαν 2 Γκέγκηδες, ἓνας Τσάμης καὶ ἐν νῶ μεταξὺ εἶχον καὶ τὸν Ἀθαν. Ἐμμανουὴλ Παπᾶν Σερραῖον, τὸν ὁποῖον ἐπίασαν πρὸ δύο μηνῶν αἰχμάλωτον εἰς τὴν ἀπόβασιν τῶν Κυρατασιῶν εἰς Ταλάντι. (Σημ. συγγρ. ὁ Παπᾶς εἶχεν ἰδιαίτερον σῶμα ἐξ 140 ἀνδρῶν). Τὸν κρατοῦσαν δὲ οἱ Τούρκοι δέσμιον ἀπὸ τὰς χεῖρας. Ὁ δυστυχὴς οὗτος νέος διωρίσθη ἀπὸ τὸν Πασᾶν (Κιουταχῆν δηλ.) νὰ κάμῃ τάχα τὸν μεσίτην ἐὰν θέλωμεν νὰ παραδοθῶμεν (δηλ. οἱ ἐν Ἀκροπόλει), λέγων ὅτι ὁ Βεζύρης μανθάνει τὴν ἀθλίαν κατάστασίν μας... Ἐξ ἐναντίας ἂν ἐπιμένωμεν θὰ ἔλθῃ καὶ ὁ Ἰβραῆμ Πασᾶς ἐδῶ καὶ ὁ Κιουταχῆς δὲν θέλει τραβηχθῆ ἀλλέως ἂν δὲν κυριεύσῃ τοῦτο τὸ φρούριον... Καὶ αὐτὰ ἔλεγεν ὁ δυστυχὴς μ' ὄλον ὅτι ἦτο δέσμιος καὶ μὲ τὴν πλέον ἀθλίαν κατάστασιν τῆς ἐνδυμασίας...».

6 Δεκεμβρίου 1826.

²⁾ Ἐκτοτε ἀγνοεῖται ἡ τύχη τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀτυχοῦς ἀρχιστρατήγου τῆς Χαλκιδικῆς.

2. Α. Κουτσοῦζα, Γεν. Ἱστορ. τῆς Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως τόμ. 2 σελ. 89, 90 ὡς καὶ 363, 364. Ὡσαύτως I. Βλαγογιάννη, Ἀθην. Ἀρχεῖον σελ. 192 (Ἡμερολόγιον Ἀγων. Ν. Καρῶρη).

Ἄλβανὸς ἡγέτης Ταχήρ Κονίτσας. Ὁ Κιουταχῆς, ὡς γνωστόν, εἶχεν ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωσιν ἐκτὸς τῆς ἐκκενώσεως τῆς περιφερείας νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερα τὰ ἀρματωλίκια τοῦ Βελέντζα καὶ τῶν ἄλλων Θεσσαλῶν. Ὁ Τοῦρκος ὁμως Πασᾶς ὄχι μόνον ἠθέτησεν ἀργότερον τὰς συμφωνίας ἀλλ' ἀπέστειλε καὶ στρατεύματα εἰς τὸν Ταχήρ Κονίτσαν, ὅστις ὠχύρωσε τὸ Τρίκκερι καθὼς καὶ τὰς ἀποθήκας τοῦ λιμένος.

Βαρέως φέροντες οἱ Μακεδόνες ἀρχηγοὶ τὴν ἀθέτησιν τῶν συμφωνιῶν τοῦ Κιουταχῆ πρὸς τοὺς Θεσσαλοὺς συναγωνιστὰς τῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τοῦ Τρίκκερι, νὰ ὀχυρωθοῦν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἐπεκτείνοντες τὰς ἐνεργείας τῶν ἐντὸς τῆς Θεσσαλίας νὰ δημιουργήσουν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὸν ἐχθρόν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Πασᾶς τῆς Λαρίσσης εἶχε διορισθῆ ὁ Ἄλβανὸς Ὁμέρ Βρυῶνης, ὅστις πρὶν ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν νέαν του θέσιν, ἀπέστειλεν εἰς Λάρισσαν τὸν ὑπαρχηγόν του ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυρᾶς δυνάμεως Ἄλβανῶν διευθυνομένης ἀπὸ ἐπιλέκτους ἀξιωματικούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Νούρκα Σερβάνης.

Ὁ Καρατάσιος εὐρισκόμενος εἰς τὴν Σκιάθου καὶ συνεπικουρούμενος ἀπὸ τὸν Γάτσον — μετὰ τοῦ ὁποίου κατόπιν μάλιστα τοῦ ἀτυχήματος τῆς Λεβαδειᾶς καὶ τῆς παρασχεθείσης συνδρομῆς, εἶχεν ἀνανεώσει τοὺς παλαιοὺς ἀδελφικοὺς δεσμοὺς τῆς 25ετοῦς συνεργασίας — τὸν Μπίνον, τὸν Λιακόπουλον, τὸν Βελέντζαν καὶ τὸν Ἀποστολάραν, καθὼς καὶ ἀπὸ ἀπόσπασμα Εὐβοέων σταλέντων ὑπὸ τοῦ Κριεζώτη τὴν νύκτια τῆς 5 Νοεμβρίου 1827 ἐπετέθη αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τοῦ λιμένος τοῦ Τρίκκερι, κατέλαβε τὰς ἀποθήκας ἐφοδιασμοῦ, κατέσφαξε καὶ ἠμαλώτισε τὴν Ἄλβανικὴν φρουράν, ἀμέσως δὲ ἐπορεύθη κατὰ τῆς πόλεως. Ὁ Ταχήρ Κονίτσας ὁμως ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυρᾶς δυνάμεως καὶ καλῶς ὠχυρωμένος κατώρθωσε ν' ἀναχαιτίσῃ ὅλας τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιτεθέντων, ζητήσας συνάμα ἐπειγόντως ἐνισχύσεις ἐκ Λαρίσσης. Πράγματι ἐστάλθησαν 1500 πολεμισταὶ Ἄλβανοὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Νούρκα Σερβάνην, ἀλλὰ δὲν ἐπρόλαβον νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ Τρίκκερι. Ὁ Καρατάσιος ἀφοῦ ἔταξε μικρὰν δύναμιν πολεμιστῶν ἵνα κρατῆ εἰς ἀπόστασιν τὸν ὠχυρωμένον Ταχήρ Κονίτσαν, ἔσπευσεν εἰς συνάντησιν τοῦ Σερβάνην ἐπὶ κεφαλῆς 2000 ἀνδρῶν. Ἡ σύγκρουσις ἐγένετο εἰς τὰ παλαιὰ ὀχυρώματα τῆς Παναγίας, ἡ δὲ μάχη ὑπῆρξε πεισματώδης καὶ κρατερὰ. Ἐλικῶς οἱ Ἄλβανοὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀντιστοῦν εἰς τὴν ἐπίθεσιν καὶ ἤρχισαν νὰ ὑποχωροῦν κυκλωθέντες ὁμως διὰ στρατηγήματος τοῦ Καρατάσιου καὶ φονευθέντος τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Νούρκα Σερβάνην κατεσφάγησαν σχεδὸν ἅπαντες. Ἡ νίκη αὕτη ἐνέπλησε χαρᾶς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἀκολούθως ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Τρίκκερι, μὴ δυνηθέντες ὁμως νὰ κυριεύσουν τὴν πόλιν, ἐληλάτησαν τὰς ἀποθήκας ἐφοδιασμοῦ, παρέλαβον τὰ πυρομαχικὰ καὶ τὰ τρόφιμα καὶ ἀκολούθως ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Σκιάθου καὶ τῆς Σκοπέλου.

Ἄλλοτε (1) ἐπιστρέψας ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὴν Σκιάθον ἐν συνεννόησει μὲ τὸν Καρατάσιον, τὸν Γάτσον καὶ τοὺς λοιποὺς Ὀλυμπίους ἐνήργησε καὶ νέον ἀποκλεισμὸν τοῦ Εὐρίπου, ὥστε νὰ καθίσταται ἀδύνατος ὁ ἐκ Βόλου ἀνεφοδιασμὸς τοῦ Κιουταχῆ καὶ τοῦ Ὁμέρ Πασᾶ τῆς Καρύστου.

Ἐξακολουθοῦντος τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Εὐρίπου 250 Μακεδόνες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἀγγελῆν Γάτσον ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Πελοπόννησον ἔνθα παρέμειναν μαχόμενοι μέχρι πέρατος τοῦ Ἀγῶνος, ἔτεροι δὲ 200 μὲ τὸν Μῆτρον Λιακόπουλον καὶ τὸν Ψαροδῆμον ἀπεστάλησαν ὡς ἐπικουρία εἰς τὸν Κριεζώτην δρωῖντα ἔναντι τῆς Χαλκίδος. Ὁ Καρατάσιος μετεσταυθμειν εἰς τὴν Ναύπακτον ἐπὶ κεφαλῆς σημαντικοῦ τμήματος Μακεδόνων εἰς δὲ τὴν περιοχὴν τοῦ Εὐρίπου παρέμεινεν ὁ Τσάμης Καρατάσιος μὲ τὸν Βελέντζαν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Μακεδονικὴ Λεγεὼν διεσκορπίσθη εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Συγχρόνως καὶ αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις μὲ τὴν ἄφιξιν τοῦ Κυβερνήτου διήνουν τὸ τελευταῖον στάδιον.

Ἄλλοτε (2) μὲ τὸν Μῆτρον Λιακόπουλον καὶ τὸν Τόλιον Λάζον δρωῖντες ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατάρχου τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος Δ. Ὑψηλάντη κατέλαβον τὴν 18ην Μαΐου 1829 τὴν ἔναντι τῆς Χαλκίδος θέσιν Ἀνυφορίτην· ἔξ ἄλλου ἢ ὑπὸ τῆς ὑπολοίπου δυνάμεως τοῦ Κριεζώτη κατοχὴ τοῦ φρουρίου Καραμπαμπᾶ (3) ἔναντι τῆς Χαλκίδος συνετέλεσεν ὥστε ὁ Ὁμέρ Πασᾶς νὰ εὐρεθῆ εἰς δύσκολον θέσιν. Ἐπὶ κεφαλῆς 1000 ἀνδρῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ 500 ἀτάκτων ἀπεφάσισε νὰ προσβάλλῃ αἰφνιδιαστικῶς τὴν ὑπὸ τὸν Κριεζώτην δύναμιν ἀνερχομένην εἰς 800 ἀνδρας καὶ κατέγρυσαν τὸν Ἀνυφορίτην. Ὄντως οἱ ἐχθροὶ ἐπιτεθέντες ἐπέφερον σύγχισιν μεγάλην εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ὁ γενναῖος Κριεζώτης εὐρέθη εἰς θέσιν ἐξαιρετικὰ δύσκολον, ἀλλ' εὐτυχῶς κατὰ τὴν πλέον κρίσιμον στιγμὴν ὁ πεντηκόνταρχος Νικόλαος Λιακόπουλος (ἀδελφὸς τοῦ Μῆτρον) τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος Ὀλυμπίων καὶ ἐπιτεθεὶς ἀνέστειλε τὴν ὁρμὴν τῶν Τούρκων, ὁ δὲ συμπατριώτης του Ψαροδῆμος ἰδὼν τοῦρκον σημαιοφόρον πλησιάσαντα τὰ ὄχρωμάτα καὶ μέλλοντα νὰ στήσῃ τὴν τουρκικὴν σημαίαν, ἀνέσπασε μεγάλην μάχαιραν καὶ πηδήσας ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ ἀφοῦ ἐβύθησε ταύτην ἐπὶ τοῦ στήθους του κατώρθωσε νὰ ἀρπάσῃ τὴν σημαίαν παρ' ὅλα τὰ τραύματα, ἅτινα ἐδέχθη. Ἡ δημιουργηθεῖσα ψυχολογικὴ στιγμὴ ἀνεπτέρωσε τὸ ἠθικὸν τῶν ἀγωνιζομένων καὶ μετ' ὀλίγον οἱ ἐχθροὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἐγκαταλείψαντες πολλοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας. Μετὰ πάροδον ὀλίγων ἡμερῶν ἐφρονεῦετο πλησίον τῶν Θηβῶν εἰς ἕκ τῶν πλέον μαχιμωτάτων ὑπαρχηγῶν τῆς Μακεδονι-

1. Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΟΥ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 3 σελ. 197.

2. ΧΡ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ, Πολεμ. Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2 σελ. 185.

3. Δ. Κουτσονίκα Γεν. Ἱστορ. Ἑλλήν. Ἐπαναστ. τόμ. 2 σελ. 380, 383.

κῆς Λεγεῶνος ὁ Μῆτρος Λιακόπουλος ¹⁾ εἰς ἐπίθεσιν κατὰ 500 Τούρκων, οἱ ὅποιοι μετέβαινον ἐκ Χαλκίδος εἰς Θήβας. Ὁ ἀνδρεῖος οὗτος πολεμιστής, παλαιὸς κλέφτης τοῦ Ὀλύμπου καὶ ὑπαρχηγὸς τοῦ Διαμαντῆ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Χαλκιδικῆς, εἶναι ἐκ τῶν τελευταίων νεκρῶν τοῦ Ἀγῶνος, διότι μετ' οὐ πολὺ κατὰ τὴν τελευταίαν μάχην τῆς Πέτρας ὑπεγράφετο ἡ γνωστὴ εἰρήνη, ἡ ὁποία ἔστεφε τὰ ἔνδοξα ὄπλα τῆς Ἑλλάδος.

Εἶγον παρέλθει ἤδη ὀκτὼ ἔτη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἀγῶνος. Οἱ Μακεδόνες πολεμισταὶ μετὰ τὴν κάθοδόν των εἰς τὴν κάτω τοῦ Ὀλύμπου Ἑλλάδα πολεμοῦντες παντοῦ ἔνθα ἡ ἀνάγκη τῆς πατρίδος ἐπέβαλλε τοῦτο καὶ διαρκῶς ἐνισχυόμενοι μὲ νέους πελεμιστὰς στρατολογουμένους κατὰ περιόδους ἐκ τῶν διαφόρων μακεδονικῶν περιφερειῶν, προσέφερον ὅ,τι ἠδύναντο διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἑλληνικοῦ θαύματος. Οἱ περισσότεροὶ ἠγέται μετὰ χιλιάδων ὀπαδῶν εἶχον πέσει ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς, πολλοὶ δὲ ἄλλοι ὑπηρετοῦν εἰς τὰ διάφορα ἑλληνικὰ στρατόπεδα. Ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὀλύμπιοι ὁ ἔρευνητὴς τῆς ἱστορίας πανταχοῦ ἀνευρίσκει ἀγωνιστὰς. Εἰς τὸ Πέτα, τὸ Τρίκκερι, τὰς Θήβας, τὴν Πελοπόννησον, τὴν Ἡπειρον, τὴν Ἀταλάντην, τὴν Εὐβοίαν καὶ τὴν Στερεάν, τὴν Ὑδραν, τὰ Ψαρὰ καὶ τὴν Κρήτην ὑπάρχουν εἰς τὰς ἑκατόμβας τῶν ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων Μακεδόνες πολεμισταί, οἱ ὅποιοι μετὰ τῶν τέκνων συμπάσης τῆς Ἑλλάδος ἐπότισαν μὲ τὸ αἷμα των τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας, τὸ ὅποιον ἐβλάστανεν ἤδη εἰς τὴν ἐρημωθείσαν μὲν, ἀλλὰ ἀναστηθεῖσαν Ἑλληνικὴν Πατοίδα.

Μὲ τὴν ἐναρξιν τῆς τακτικῆς ὀργανώσεως καὶ ἀτάκτων πολεμιστῶν τῆς χλιαρχίας, ὁ οὐσιαστικώτερος ἀρχηγὸς τῶν Μακεδόνων, ὁ Γέρω Καρατάσιος, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς ἐβδόμης χλιαρχίας μὲ ἔδραν τὴν Ναύπακτον. Εἶχεν ὅμως γηράσει ὁ ἀδάμαστος πολεμιστής· αἱ θλίψεις τῆς ζωῆς, ἡ ἀπώλεια τῆς ἀγαπημένης ἰδιαιτέρας του πατρίδος, ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τῆς οἰκογενείας του, αἱ κακουχίαι τῆς ἐκστρατείας ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς ὑγείας του. Τεσσαράκοντα πέντε ἔτων ὑπηρεσία εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς δούλης Πατρίδος, ὑπηρεσία θετική, καρποφόρος, ἀνιδιοτελὴς ἀπὸ τὰς ὀλίγας καὶ ὀλίγων ἀγωνιστῶν. Προσβληθεὶς ἀπὸ πνευμονίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1831 καὶ ἀντιληφθεὶς ἐπερχόμενον τὸν θάνατον ἐκάλεσε τὸν υἱόν του Τσάμην Καρατάσιον καὶ ἀφοῦ τὸν ἐξώρκισε νὰ μὴν παύσῃ ἀγωνιζόμενος διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Μακεδονίας ²⁾, ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ τὴν 31 Ἰανουαρίου 1831 κηδευθεὶς μὲ ὄλας τὰς τιμὰς εἰς τὴν Ναύπακτον.

1. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Ἱστορ. Ἑλλην. Παλιγ. σελ. 831.

2. Πρβλ. τὴν παρὰ Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, ἐν ἀρχαίοις Ἑλλην. Παλιγ. 11 παρ. σ. 867, 870 ἀναφορὰν Μακεδόνων πληρεξουσίων ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν δικαίων τῆς Μακεδονίας, ὡς καὶ Ι. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗ, εἰς «Φάρον Βορείου Ἑλλάδος», 1940, σελ. 241-246.

Διὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ μεγάλου ταύτου ἀγωνιστοῦ, τοῦ μέχρι χθὲς παραμεληθέντος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν, ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἀρκοῦμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν: ¹⁾ « Γνωρίζετε ἄλλους ἀρχηγούς τοῦ Ἁγῶνος, οἵτινες ἐπραγματοποίησαν τιοιούτους πολεμικοὺς περιπάτους ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλιάκμονος μέχρι Σουλίου καὶ ἀπὸ Ναούσσης μέχρι Ματαπᾶ, ἀγωνιζόμενοι ὡς ὁ Καρατάσιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ὄχι ἐκ στενοῦ τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν Πατρίδα, τὴν ἰδέαν αὐτῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας; » ²⁾

I. K. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

1. Πρβλ. ΑΝΤ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Οἱ Βόρειοι Ἕλληνες κατὰ τὸ Εἰκοσιένα, Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 1938, σελ. 21.

2. Τὴν συνέχειαν καὶ γενικῶς τὴν δρᾶσιν ἐπὶ τῶν ἐναπομεινάντων Μακεδόνων κατὰ τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς Ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τοῦ Ρήγα Φερραίου (1796) μέχρι πέρατος τοῦ ἀγῶνος (1832) ἐκθέτομεν λεπτομερέστερον εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης μνημονευθὲν ἔργον μας «Ἡ συμμετοχὴ τῶν Μακεδόνων εἰς τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας (1796 - 1832)».